

HOP HOP NAMƏ

MİRZƏ ƏLƏKBƏR SABİR

<http://www.kitablar.com>

<http://www.kitablar.org/>

AĞLAŞMA

Nə rəvadır əğniyalar baxa ac qalana, ya rəb!
Bu nə söz ki, ac qalana oluna iana, ya rəb!

Çıxa canı ac qalanın gözünün bəbəklərindən,
Gedib işləsin, qazansın əlinin əməklərindən,
Nədir əğniyaya xeyri onların yeməklərindən?
Yeməyib acından ölsə dəxi xoş bəhana, ya rəb!

Mənə boylə-boylə işdə deməyin söz, ey cəmaət!
Nəyimə gərək ki. yeksər qırılıb ölür də millət?
Yaradan xudayi-raziq edəcək özü kəfalət,

Nə rəva baxam fəqirə, ürəyim bulana, ya rəb!

Bu qəzetçilər deyilmi ki, salıb bizi bəlayə?
Elə bir iş olmamış hey verilir səda sədayə
Ki, gərək kömək olunsun füqərayi-binəvayə....
Elə puldu göndərisin o yana-bu yana, ya rəb!

Sənə nə, evin yıxılsın, füqəra üçün yanırsan?
Atan oğlu qardaşıdır, nə də hiç bir tanırsan!
İki gözlərimdi pulum, kişi, bir məgər qanırsan!?
Onu vermək olmur axır hər ölən-qalana, ya rəb!

Füqəralar əğniyanın tanısın neçin yaxasın?
Əgər acdı qarnı satsın papağın, çulun-çuxasın;
Edər əğniya da başqa işə dair öz səxasın,
Məgər azdı bəzlü bəxşi filanü filana, ya rəb!

Elə hey qəzet yazırsan, kişi, bircə mətləb anna!
Əməlin gör əğniyanın, yeri varsa sonra danna!
Pulunu fəqirə versin, bəs acından ölsün Anna?
O məgər ki, Xansənəmdir, qapılar dolana, ya rəb!

ARZU

Nə dərs olaydı, nə məktəb, nə elmü sənət olaydı!
Nə dərsə, məktəbə, elmə, filanə hacət olaydı!

Nə səndəli, nə qarandaş, nə lövhü miz, nə təbaşir,
Nə dəftərə, qələmə, kağıza bu rəğbət olaydı!

Nə mədrəsə, nə müəllim, nə bu üsuli-cədidə,
Və nə uşaqlarımızda bu qabiliyyət olaydı!

Nə əhlimizdə ayıqlıq əlaməti görünəydi,
Nə bir para oxumuşlarda bu zəkavət olaydı!

Nə hüsn olaydı cavanlarda əmr-millətə qarşı,
Nə bu cavanlar olaydı və nə bu millət olaydı!

Düşəydi daş o günə kim, qəzet-məzet sözü çıxdı,
Qəzet işin törədən nabəkarə lənət olaydı!

Nə gündə, həftədə, ayda çıxan qəzet və nə jurnal,
Nə mətbəə, nə mühərrir və nə təbəət olaydı!

Nə Şərq olaydı, nə Əqsayi-şərq, həm nə Japonya,
Nə onların hünəri xəlqə dərsi-ibrət olaydı!

Nə "Nəfxi Sur Cəhangir", nə "Məlik-Mütəkəllim",
Nə bəzi kişvəri-İranda bu ləcacət olaydı!

Nə Türkyədə bu qanun-əsasi nəşr olunaydı,
Nə biədab yeni türklərdə bunca cürət olaydı!

Nə xortlayaydı bu şəkil ilə "Molla Nəsrəddin", ey kaş!
Nə kalba Səbzalılarda bu xovfü vəhşət olaydı!

O köhnələrdən əcəb kim, utanmayıb da deyirlər:
Gərək bu əsrə görə boylə, boylə adət olaydı!

Bu bişüurların ağına, kəmalına bax bir!
Qadam kəmalınıza! Barı sizdə qeyrət olaydı!

ADƏMİ ADƏM EYLƏYƏN PARADIR

Adəmi adəm eyləyən paradır,
Parasız adəmin üzü qaradır,

Qoy nə əslin, nəcabətin olsun,
Nə nəcibanə halətin olsun,

Baş-ayaq eyb içində olsan da -
Tək bu aləmdə dövlətin olsun;

Adəmi adəm eyləyən paradır,

Parasız adəmin üzü qaradır.

Olmasın fəhmin, əqlin, idrakın,
Var nə qəm, ta ki, vardır əmlakın;

Atəşi-xanə suzi-millət ikən --
Hər kəsin səcdəgahıdır xakın;

Adəmi adəm eyləyən paradır,
Parasız adəmin üzü qaradır.

Olmayır, olmasın da insafın,
Dut qanın şişə içrə əsnafın,

Ta ki, var əldə beş puçuq quruşun --
Mötəbərsən gözündə əşrafın;

Adəmi adəm eyləyən paradır,
Parasız adəmin üzü qaradır.

AY CAN! AY CAN!

Düşdü bütün qəzetlər qiymətdən, ay can, ay can!....
Xalqın canı qurtardı töhmətdən, ay can, ay can!....

Qıl yaymayırdı əsla zalımların gözündən,
Rüsvey idik cahanda məlunların sözündən,
Ax, ax! Nə yaxşı oldu, iş düşdü öz-özündən,
Əlləşməmiş qutardıq zəhmətdən, ay can, ay can!....
Düşdü bütün qəzetlər qiymətdən, ay can, ay can!....

Badi-səba, apar ver, Molla Qəvama müjdə,
Yazsın, de, Lənkəranda Molla Sələmə müjdə,
Söylə, o da yetirsin cümlə əvama müjdə;
Düşdü bütün qəzetlər qiymətdən, ay can, ay can!....
Munbərdə rəqsə gəlsin behcətdən, ay can, ay can!....

Ərz et bəşarət ilə Qafqaydakı vücuda:

Jurnal, qəzet qapandı, durma, yıxıl sücudə,
Hər nə bilirsən eylə qeybətdə, rübərüdə,
Yazmaz dəxi yazanlar bidətdən, ay can, ay can!....
Düşdü bütün qəzetlər qiymətdən, ay can, ay can!....

Get Qübbəyə səlam et Molla Hacı Babayə,
Söylə tutuldu cumlə jurnal, qəzet vəbayə,
Mömin müridlər ilə dur qoş səda-sədayə,
Ümmətlərin yığılsın hər kətdən, ay can, ay can!....
Düşdü bütün qəzetlər qiymətdən, ay can, ay can!....

Yatdı qəzet yazanlar, fürsət dəxi sizindir,
Qarşıda var orucluq, söhbət dəxi sizindir,
Məsciddə mənbər üzrə lənət dəxi sizindir,
Ayrılmayın ölüncə lənətdən, ay can, ay can!....
Düşdü bütün qəzetlər qiymətdən, ay can, ay can!....

ADƏTİMİZ DAŞ İDİ DƏVA GÜNÜ

Adətimiz daş idi dəva günü
Tullarıdıq əldə sapan qıjhaqıj.

Hər kəsə dəysəydi edərdi haman
Bir neçə gün ahü fəğan, ufhauf.

Mərhəm olurdu, sağalırdı yara,
Əldə qalırdı yenə can sapbasığ;

İndi revolverdi, dönüm başına,
Nagəh olur gülləfəşan partapart.

Onda görürsən yıxılıb yanbayan
Bir neçə növrəstə cavan laybalay.

Tüf belə dövrənə ki, bədtər olur
Seyri-fələk, dövri-zaman ilbəil!

Milləti-islam qırır bir-birin,
Allah aman, bu nə yaman qırhaqır!

Qardaşa bax qardaşını öldürür,
Vəhşi olub əhli-cəhan sərbəsər.

Milləti gördükcə belə hərcü mərc
Könlüm olur dopdolu qan qatbaqat.

Böylə gedərsə Bakı əldən gedər,
Qalmaz o məvadə aman hiç, hiç!

Bari, xudaya, özün islah qıl,
Ta edələr pirü cəvan sülh, sülh!

AH EYLƏDİYİM NƏŞEYİ-QƏLYANIN ÜÇÜNDÜR

Ah eylədiyim nəşeyi-qəlyanın üçündür,
Qan ağladığım qəhveyi-fincanın üçündür;

Vəz eylədiyim hədyəvi ehsandan ancaq
Ümdə qərəzim kisəvi həmyanın üçündür;

Sərkəştəliyim xirməni-buğdalar ucundan,
Aşıftəliyim sərvəti samanın üçündür;

Fərş eylədiyim sinəmi hər gün qədəmində,--
Kəskin təməim süfrədəki nanın üçündür;

Bimar tənim küftəvi bozbaş ələmindən,
Xunin ciyərim dolma-badımcanın üçündür;

Ağzım dolusu neməti-firdovs dedikdə,--
Boşqabda qara gözlü fisincanın üçündür;

Vəsf eylədiyim zövqlə ənhari-behişti,--
Kövsər məzəli şərbəti-reyhanın üçündür;

Gördüm ki, plov bişmədədir, acliğa dözdüm,
Bildim bu tədarük şəbi-ehsanın üçündür.

Ax, bircə görəydim səni, ey sevgili varis,
Meylim sən ilə dəsti-zərəfşanın üçündür!

Münimlərə can ver, könül, uyma fükərayə,
Sinəmdə səni bəslədiyim anın üçündür.

Ahın şərəri etməz əsər bir kəsə, Hop-hop,
Bu od sənə ancaq alışan canın üçündür....

Yan, dinmə, sən allah!
Qan, dinmə, sən allah!
Həq söyləmiş olsan,
Dan, dinmə, sən allah!

ALDANMARAM Kİ, DOĞRUDUR AYİNİN, EY ƏMU!

Aldanmaram ki, doğrudur ayinin, ey əmu!
Kəssin məni, həqiqi isə dinin, ey əmu!

İmanına qəsəmlə çapırsan cəmaəti,
Quldurçuluq tufəngimidir dinin, ey əmu?

Qəlbin kimi siyah edəməzsən məhasinin,
Cumma hənaya, boşla bu təlvinin, ey əmu?

Sövmü səlatdan sənə gər çıxmasaydı pul
Olmazdı bunca zəhmətə təmkinin, ey əmu?

Tikmə namazını gözümə bir cida kimi,
Göstər müamiləndəki təyinin, ey əmu!

AMMA, MILLƏT A!....

Moldayı, gördün nə iqdām etdi?! Amma, millət a!....
Az zamanda n? Sərəncam etdi?! Amma, millət a!....
Öz gücün hər qövmə ifham etdi?! Amma, millət a!....
Varlığın mərdanə elam etdi?! Amma, millət a!....
Moldayı, gördün nə iqdām etdi?! Amma, millət a!..

Basdı, keçdi əhli-İran qatladı hər milləti,
Bildı qədrin, aldı haqqın, qovzadı milliyyəti,
Aldığı məşrutəni parlatdı parlaq qeyrəti,
Əhsənüllah, himməti-tam etdi?! Amma, millət a!....
Moldayı, gördün nə iqdām etdi?! Amma, millət a!....

İş başında əyləşən kəslər xəyanətdən səva,
Vay, yanıldım, qoy deyim, hə, lap sədaqətdən səva
Etməz oldu bir nəfər olsun da xidmətdən səva,
Var-yoxun həp bəzli-islam etdi! Amma, millət a!....
Moldayı, gördün nə iqdām etdi! Amma, millət a!....

Əql heyrandır ki, saysın bir-bir əhrarın işin,
Qanmaq olmur, anlamaq olmur Sipəhdarın işin,
Yefremin, ya Bağırın, yainki Səttarın işin,
Mərhəbalar! Vəh, nə əncam etdi! Amma, millət a!....
Moldayı, gördün nə iqdām etdi?! Amma, millət a!....

Eyləsin Səttarü Bağır başqa bir iyma, neçin?
Ya hökumət eyləsin əhrarlə dəva, neçin?
Qanmıram, əlqissə, sərdari-Bahadır ya neçin
Bağır təslim Səmsam etdi?! Amma, millət a!....
Moldayı, gördün nə iqdām etdi?! Amma, millət a!....

Get, daha ol arxayın, yat, eyləmə sərsəm, kişi!
Parladı, meydana çıxdı millət, etmə qəm, kişi!
Qoy bizi təqdir edib də söyləsin aləm, kişi,
İktisabi-izzəti-nam etdi! Amma, millət a!....
Moldayı, gördün nə iqdām etdi?! Amma, millət a!....

BƏNZƏTMƏ

Sənya, ey dilbəri-pakizə-əda!
Sənə bu Naqdı bəyin canı fəda!
Aşiq oldum o zamandan ki, sana,
Hər nə hökm eylədin, ey mahliqa,
Etmədim onda təxəllüf əbəda,
Diləyin oldu məramınca rəva....
"Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!"

Sənəmə, lələruxum, gülbədənəm,
Mələyim, sərvqəddim, simtənim,
Ey fərəhbəxş dili-pürmühənəm,
Söylə, aya, günahım noldu mənəm,
Qarğalar məskəni oldu çəmənəm?!
Keçdi əğyar əlinə yasəmənəm?
El bütün oldu bu gün tənəzənəm?
"Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın?"

Ta dedin tabei-fərman ol, oldum,
Hüsnümə valehü heyran ol, oldum,
Nazənin canıma qurban ol, oldum,
Eşqdə xanəsi viran ol, oldum,
Qapıma əcz ilə dərbən ol, oldum,
Aqibət müstəhəqi-nan ol, oldum,
"Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!"

Dil o gündən ki, düçar oldu sənə,
Bir yazıq aşiqi-zar oldu sənə,
Uydu, bisəbrü qərar oldu sənə,
Var-yoxum ta ki, nisar oldu sənə,
Bir də baxmaq mənə ar oldu sənə,
Başqa bir cəzbəli yar oldu sənə,
"Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!"
Əmr qıldın mənə, şeyda ol, oldum,
Eşqdə bisərü pa ol, oldum,
Yəni sərdadəyi-sevda ol, oldum,

Tərk namusa mühəyya ol, oldum,
Şənini at çölə, risva ol, oldum,
Nəzəri-xəlqdə ədna ol, oldum,
"Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!"

Söylədin hörmətini at, atdım,
Malını, sərvətini at, atdım,
Əhlini, külfətini at, atdım,
Qövmünü, millətini at, atdım,
Cümlə heysiyyətini at, atdım,
Müxtəsər, qeyrətini at, atdım,
"Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!"

Mənə aid bütün irsi-pədərim -
Əkinim, mülküm, evim, bumü bərim
Nə zaman getdi isə yox xəbərim,
Səndə idi mənim ancaq nəzərim,
Hər sənə oldu fəda simü zərim,
Qalmaqda yanmağa bir parça tirim,
"Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!"

Mənə əvvəlcə özün yar oldun,
Sevdiyimsən, deyə, dildar oldun,
Məst ikən mən hələ, huşyar oldun,
Başqa bir fikrə həvəskar oldun,
Cümlə məəmləkimə nar oldun,
Məni yox etdin, özün var oldun,
"Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!"

Leyk mən bunca fəlakətlə yenə
Varam əvvəlki sədaqətlə yenə,
Durmuşam eyni iradətlə yenə,
Baxıram kuyinə həsrətlə yenə,
Mümkün olduqca bu halətlə yenə
Sürərəm ömrümü qəflətlə yenə,
Ağah olmam bu rəzalətlə yenə,

"Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!"

Çünki biz taifə əhli-kərəmiz,
Mərəzi-eşqdə sabitqədəmiz,
Zadəganız, həpimiz möhtəramiz,
Eşq meydanına yeksər həşəməz,
Dinü dildadəyi-zibasənəmiz,
İşbu vəch ilə səzayi-ədəmiz....
"Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!"

BƏRƏKALLAH

Sən beləsənmiş, balam, ay bərəkallah sənə!
Fisq imiş əmrin tamam, ay bərəkallah sənə!

Doğru imiş, şairin olmaz imiş məzhəbi,
Kafir olurmuş bütün mirzələrin əğləbi,
Ləğvü əbəs mətləbi, ləhvü ləəb məşrəbi,
Şüglü qəzet, telqram, ay bərəkallah sənə!

Ay adama oxşamaz, bir üzünə baxsana!
Bomboz olub saqqalın, rəngü həna yaxsana!
Mömin olub, bir üzük barmağına taxsana!
Ta ki, desin xasü am: ay bərəkallah sənə!

Yox xəbərin, binəva, hiç özündən sənin,
Lap malaqanlıq yağır girdə üzündən sənin,
Doğrusu, mən ürkmüşəm bəzi sözündən sənin....
Vermərəm artıq salam, ay bərəkallah sənə!

Heyf qapanmış sənin dideyi-həqbinlərin,
Mənzilinə yığmısan partretin cinlərin,
Gözlərinə çarpmayır yoxsa bu bidinlərin
Surəti hər sübhü şam, ay bərəkallah sənə!

Əqlin azıb, ay yazıq, boşlamısan karını,

Cümlə dəyişdirmisən kürkünü, paltarını,
Çəkmə, qaloş geymisən, pozmusan ətvarını,
"Fəlükə fəlülhəram", ay bərəkallah sənə!
Ağzına olsun qadam, ay bərəkallah sənə!

BİR BƏHANƏ ƏLDƏ ÜNVAN ETMƏLİ BUNDAN SORA

Bir bəhanə əldə ünvan etməli bundan sora
Büsbütün məxluqə elan etməli bundan sora!

Nov üsulun şəərə bərəks olduğun izah edib,
Köhnəni tətbiqi-quran etməli bundan sora!

Xasə bu jurnal, qəzet əmrində bir fitva tapıb,
Sədd rahi-nəşri-irfan etməli bundan sora!

Boylə iş, bunca qəzet, bunca mazet olmaz, canım!
Bunları məhkumi-bütlan etməli bundan sora!

Din gedir, məzhəb gedir, qədri itir mollaların,
Çareyi-əmri-müsəlman etməli bundan sora!

Hər yetən kəndin mühərrir ədd edib min söz yazır,
Bunları mətrudi-övtan etməli bundan sora!

Kəsməli hər növ ilə olsa nüfuzun, hörmətin,
Sərbəsər avareyi-nan etməli bundan sora!

Cırmalı dəftərlərin, sındırmalı çernil qabın,
Fikri tərvici-qələmdan etməli bundan sora!

Mümkün olsa lap kökündən qaldırıb bir zənn ilə
Cümlə mətbuatı viran etməli bundan sora!

Siyyəmə, şairləri hökmən və hötmən zor ilə
Xaric-əz-islamü iman etməli bundan sora!

Müxtəsər, hər kim ki, gördün fəhmi var, bir söz qanır, --

Küfr ilə məşhür-dövrən etməli bundan sora!

Arqadaşlar, ələman, gəl tez verib də əl-ələ,
Həm bu yolda əhdü-peyman etməli bundan sora!

Aid olmur indi bunlardan bizə bir mənfəət,
Pul verərlərsə, müsəlman etməli bundan sora!

BAKIDA BİR KƏNDƏ MÜHƏVİRƏ

Kəndli:

-- Denilir, elm oxuyun, sözləri hər anda bizə,
Bunu təsdiq ediyor ayeyi-quran da bizə,

Axund:

-- Hansı qurandır o ki, onda yazılmış bu xəbər?
Şiə mollası yazan türkcə quransa əgər,
Mən onun yazdığı qurana yavıq durmayıram,
Maşa ilə yapışb, əl də belə vurmayıram.

Kəndli:

-- Xub, buyur sünni yazan bir neçə təfsiri oxu,
Elmin icabı üçün ondakı təqdiri oxu!

Axund:

-- Ox, apar bir yana at sünni yazan təfsiri!
Başına dəysin onun tərcüməsi, təhriri!
Bizlərə molla filankəs yazan asar gərək!
Biz olaq ondakı məzmunə xəbərdar gərək!

Kəndli:

-- O yazıb: yer öküzün buynuzu üstündə durur,
Biz gərəkdir inanaq ki, kişi boylə buyurur?!

Axund:

-- Buna şübhən də var?

Kəndli:

-- Əlbəttə, inanmam bu sözə!

Axund:

Nələtulla, a gavur, şəkk ediyorsan öküzə?

BƏSDİR, BU QƏDƏR BAŞLAMA FƏRYADƏ, ƏKİNÇİ!

Bəsdir, bu qədər başlama fəryadə, əkinçi!
Qoyma özünü tülkülüyə, adə, əkinçi!

Bir üzrlə hər gündə gəlib durma qapımda,
Yalvarma mənə, boynunu kəc burma qapımda,
Gahi başına, gah döşünə vurma qapımda,
Ləğv olma, ədəb gözlə bu məvadə, əkinçi!
Lal ol, a gədə, başlama fəryadə, əkinçi!

Xoş keçmədi il çöllüyə, dehqanə, nə borcum?
Yağmadı yağış, bitmədi bir danə, nə borcum?
Əsdi qara yel çəltiyə, bostanə, nə borcum?
Getdi mənə nə fəhləliyin badə, əkinçi?!
Lağ-lağ danışıb başlama fəryadə, əkinçi!

Aldı dolu əldən sərü samanını, neylim?
Yainki çəyirtkə yedi bostanını, neylim?
Verdin keçən il borcuna yorğanını neylim?
Ol indi palaz satmağa amadə, əkinçi!
Lal ol, a balam, başlama fəryadə, əkinçi!

Söz açma mənə çox çalışıb, az yeməyindən,

Canın bəcəhənnəm ki, ölürsən, deməyindən!
Mən gözləmənəm, buğda çıxar, ver bəbəyindən!
Çəltik də gətir, arpa da, buğda da, əkinçi!
Yoxsa soyaram lap dərini, adə əkinçi!

Sən hey de yoxumdur, çıxarıb canını, allam!
Vallahı oyub dideyi-giryanını, allam!
Şallağa tutub peykəri-üryanını, allam!
Öz halını sal indi özün yadə, əkinçi!
Lağ-lağ danışib başlama fəryadə, əkinçi!

Cütçü babasan, buğdanı ver, darı yeyərsən,
Su olmasa, qışda əridib qarı yeyərsən,
Daşdan yumuşaq zəhr nədir, marı yeyərsən,
Öyrənməmişən ət-yağa dünyadə, əkinçi!
Heyvan kimi ömr eyləmişən sadə, əkinçi!

Lakin mənim insanlıq olub vəzi-mədarım,
Bəyzadəyəm, asayışədir cümlə qərarım;
Meysiz, məzəsiz bitməz olur şamü nəharım;
İştə belədir haləti-bəyzadə, əkinçi!
Bəyzadələrin rəsmi budur, adə, əkinçi!

BARIŞNALARA DAİR

Ey gül, nə əcəb silsileyi-müşki-tərin var,
Ahu nəzərin var!
Vey sərv, nə xoş can alıcı qənzələrin var,
Həm işvələrin var!
Aldatdı cavanlarımızı nazü kərişmin,
Firuzeyi-çəşmin!
Xurmayı saçında nə bəla təlx-i-bərin var,
Zəhrin, şəkərin var!
Başdan ayağa şəhd kimi safsən, ey şux,
Şəffafsan, ey şux!
Amma məkəsi-nəhl kimi niştərin var,
İncə kəmərin var.
Əbnayi-vətən vəqf eyləyir vəslinə canın,

Həm ruhi-rəvanın,
Hətta qocalardan da neçə bəxtəvərin var,
Yaxşı xəbərin var.
Etdin saçını "qufravat," vurdun üzə "rumyan" --
Cövlan elə, cövlan!
Bir ev nə münasib sənə, hər evdə yerin var,
Hər yerdə ərin var.
Ancaq demə tacirlərə eşqin əsər etdi,
Divanəsər etdi.
Amillərə tüccardan artıq əsərin var,
Fəthin, zəfərin var.
Məktəblilər içrə deyil az söhbəti-ruyin,
Keyfiyyəti-muyin.
Dərsi-qəmi-eşqin oxuyan min nəfərin var,
Aşıftələrin var.
Qafqazlı müsəlmanlar edərsə səni qaib,
Fikr etmə əcaib.
İranlı müsəlmanları tək əbdi-dərin var,
Min dərbədərin var.
Xud sanma ki, meyxanədə çoxdur sənə üşşaq,
Didarına müştəq.
Məsciddə dəxi bir neçə xuninciyyərin var,
Şuridəsərin var.
Bilməm nə füsün eylədin, ey fitneyi-əyyam,
Uydu sənə islam?!
Hər şəhərdə, hər bəldədə bəs cansüpərin var,
Dildadələrin var.
Aşiq arayıb aləmi seyr eylədin amma,
Xeyr eylədin amma,
Bir zövcü-hələl ilə dolaşsan zərərin var,
Xovfin, xətərin var.
Hər xami-təmə aşiq ilə ülfətin olmaz,
Ünsiyyətin olmaz;
Varın yox edən sərxoşa əvvəl nəzərin var,
Sonra həzərin var.
Gövhər saçılır, zər saçılır yar yolunda,
Dildar yolunda.
Ey bəhr, sanırsan sənə ancaq gühərin var?
Vey kan, zərin var?
Hop-hop, demə bixud ki, mən uydum o nigarə,

Bax əhli-diyarə.
Ey qafil, özündən sənin ancaq xəbərin var!
Xunabi-tərin var,
Dərdin, kədərin var,
Çox dərdi-sərin var,
Bu köhnə başında
Tazə xəbərin var.

Millət belə batdı,
Ümmət ilə yatdı.
Xud, söylə, ay axmaq?
Daşı kim oyatdı?
Dinmə, xətərin var!

BİR DƏSTƏ GÜL

İranlı deyir ki, ədl ilə dad olsun,
Osmanlı deyir ki, millət azad olsun,
Zahid nə deyir? Deyir ki, qarnım dolsun,
İranlı da, Osmanlı da bərbad olsun!

Tacir arayır ki, bir ticarət yapsın,
Amil çalışır bu yolda xidmət yapsın,
İş mollalarındır ki, çalsın-çapsın,
Yatsın, dursun, qüsli-cənabət yapsın.

Jurnal, qəzetə çıxır ki, millət oxusun,
Hər bir əsərindən alsın ibrət, oxusun,
Rusca oxumuşlara bu iş ar gəlir,
Derlər, bunu qoy qarə cəmaət oxusun.

Zənn etmə ki, zikrə, səcdəyə dalmaq üçün
Zahid yüyürür məscidə əcr almaq üçün,
Dün çaldığı səccadəyi satmış da yemiş,
İndi yüyürür əlavəsin çalmaq üçün.

BİMƏRHƏMƏT ƏYANLARINA ŞÜKR, XUDAYA!

Bimərhəmət əyanlarına şükr, xudaya!
Bu sahibi-milyanlarına şükr, xudaya!

Millət qəminə baxmayan ənzari-kərəmlə
İyşani-zəvi-şanlarına şükr, xudaya!

İş bilməyən ancaq yemək-içməkdən əlavə,
Bu canlı dəyirmanlarına şükr, xudaya!

Bidadi-bəradərlə olan qanına qəltan
Qafqazdakı qurbanlarına şükr, xudaya!

Xassə Bakı şəhrində, o şöhrətli məkanda
Dərya tək axan qanlarına şükr, xudaya!

Xunxar olan əfradi-bəni-növünə daim
Bu vəhşiyyə gərranlarına şükr, xudaya!

Qurd isə, şəğal isə biyabanda olurdu,
Şəhr içrə bu heyvanlarına şükr, xudaya!

Gözlənməyən ədnalığın icadına ciddən
Himmət edən insanlarına şükr, xudaya!

Həmməmdə övrətlərə quldurluq edən bu
Qeyrətli müsəlmanlarına şükr, xudaya!

Sakit oturan boylə cinayətlərə qarşı
Bu sahibi-vicdanlarına şükr, xudaya!

Bilməm nə zaman qəhrin edər aləmi bərbad?!
Səbr etdiyin avanlarına şükr, xudaya!

Həll olmadı könlümdəki nisgilli müəmma....
Təcdid edirəm mətləi, məbədi var əmma....

BİR GÜL

Vaiz ki, çıxar minbərə tez püflər odu,
Təkfirə qoyar kimin ki, eşq isə modu;
Vardır deyəsən bu xazini-niyranın
Ağzında ekstrenni kafir zavodu.

BİZƏ NƏ?

Gər bu il xəlqi təbah etdi giranlıq, bizə nə?!
Tapmayır ac-yalavaclar güzəranlıq, bizə nə?!

Biz məgər aclara vəqf eyləmişik malımızı,
Ta ki, hər müstəhəqə bəzl edək əmvalımızı?
Biz müraat edərik ancaq öz əhvalımızı,
Daima bəsləyərik naz ilə ətəfəlimizi.
Atasız tiflləri basdı boranlıq, bizə nə?!
Tapmayır ac-yalavaclar güzəranlıq, bizə nə?!

Bu da sözdürmü, qazandıqlarımız parələri
Hey verək boğmalasın Zəngəzur avarələri?
Bizlərə dəxli nədir -- yoxdur əgər çarələri?
Qoy ağarsın fükəra gözlərinin qarələri!
Çəksin onlar gecə-gündüz nigəranlıq, bizə nə?!
Tapmayır ac-yalavaclar güzəranlıq, bizə nə?!

Boşla, ay Molla dayı, sən də bizi çəkmə zora!
Biz sənə hiylən ilə düşmərik əsla bu tora!
Baxmarıq guşeyi-çəşm ilə daha Zəngəzura!
Qarlı dağlarda soyuqdan ölənə canı gora!
Olmadı qismət o bədbəxtə aranlıq, bizə nə?!
Tapmayır ac-yalavaclar güzəranlıq, bizə nə?!

Bizə göstərmə, əzizim, o qəm oylaqlarını,
Yazda çox gəzmişik al güllər açan dağlarını,
Yığmışıq dəhyekini, boşlamışdıq bağlarını,
Qış üçün xoşlamışdıq Tiflis oyuncaqlarını....

Çulğayıb Zəngəzuru indi boranlıq, bizə nə?!
Tapmayır ac-yalavaclar güzəranlıq, bizə nə?!

Hələlik tullamışığı xaneyi-viranələri,
Dolanıb kişvəri-Tiflisdə kaşanələri
Tapdıq axır Lizalar tək neçə cananələri,
Çilçıraqlarla işıqlandırırıq xanələri,
Zalxalar daxmasına çökdü qaranlıq, bizə nə?!
Tapmayır ac-yalavaclar güzəranlıq, bizə nə?!

BİLMƏM NƏ GÖRÜBDÜR BİZİM OĞLAN OXUMAQDAN

Bilməm nə görübdür bizim oğlan oxumaqdan?
Dəng oldu qulağım.
Jurnal, qəzetə, hərzəvü hədyan oxumaqdan
İncəldi uşağım.
Ağlın aparıb bəs ki, baxır gündə qarayə,
Ya rəb, nə həmaqət!
Söz etməz əsər, çarə qalıb indi duayə,
Tədbir elə, övrət!
Lənət sənə, ifritə, sənindir bu cəhalət,
Etdin nə xəyanət!
Səndən törənibdir bizim evdə belə bidət.
Ey mayeyi-hiylət!
Tutsun çörəyim gözlərinin ağü qarasın,
Ey həmsəri-bədxah!
Haşa, oda yaxmaz ana istəkli balasın,
Kəssin səni allah!
Bu tifli oxutmaqla etdin məni tərğib,
Həp eylədin iğva.
İndi nədi fikrin? İşimiz oldu bu tərkib,
Yox çarəsi əsla.
Heyhat ki, tədbir ola bu xanəxərabə,
Zail olub əqli.
Dərsə, qəzetə, məktəbə, jurnala, kitabə
Mail olub əqli.
Yıxdın evimi, eylədin övladımı zaye,
İş keçdi məhəldən.

Mən anlamaram elm nədir, ya ki sənaye,
Zarəm bu əməldən!
İstərdim o da mən kimi bir hörmətə çatsın,
Azadə dolansın;
Ta qol gücünə malik olub şöhrətə çatsın,
Dünyadə dolansın;
Bir vəqtdir indi ki, olub Rüstəmi-dövrən,
Bir ad qazanaydı;
Qarətlər edib ta ki, tapaydı sərü saman,
Bir şey də qanaydı.
Puç eylədin, övrət, bu gözəl, sadə cavanı!
Dilbilməz oğul, vay!
Rəngi saralıb, qalmayıb əsla yarı canı,
Bir gülməz oğul, vay!
Ay, naxələf oğlum, nə yaman məşqə düşübsən,
Ey kaş, usanaydın!
Quldurluğa yox, elmə tərəf eşqə düşübsən,
Bu qübhü qanaydın!
Ey nuri-düçəşmim, oxumaqdan həzər eylə,
Saleh vələd ol, gəl!
At min, hünər öyrəş, məni də bəxtəvər eylə,
İşdə bələd ol, gəl!
Bəsdir oxudun, az qala canın tələf oldu,
Bu kardən əl çək!
Yazmaq, oxumaq, başına əngəl-kələf oldu,
Əşardən əl çək!
Min elm oxuyub söz biləsən hörmətin olmaz
Bu dari-cəhanda;
Söz bəhrinə gövhər olasan qiymətin olmaz
Xasə bu zəmanda.
Yox, yox, baxıram fikrinə, səndən oğul olmaz,
Canın bəcəhənnəm!
Mırt-mırt oxumaqdan, kişi, bir qan ki, pul olmaz!
Mırtılda dəmadəm,
Qıl elm fərahəm,
Ol qüssəyə həmdəm;
Ömrün olacaq kəm;
Düşməni sənə aləm!....

BAKI PƏHLƏVANLARINA

Könlüm bulanır küçədə cövlanını görcək,
Nitqim tutulur hərzəvü hədyanını görcək.

Canım üzülür əldəki qalxanına baxcaq,
Qəlbim alışır beldəki patranını görcək.

Baxdıqca revolverinə əndamım olur süst,
Bağrım yarılr xəncəri-bürəyini görcək.

Təfriq edəməm: məstmi, hüşyarmısan sən,--
Məstanərəviş, məşyi-pərişanını görcək.

Düşdün lotuluq məşqinə, islama uyuşma,
Öldür nərdə olsa müsəlmanını görcək.

Qoy börkünü kəc qaşının üstündə, fırlıda
Kəndin kimi bir lotiyi-meydanını görcək.

Məst ol gecə-gündüz, nə bilim, yat nərəldə,
Yum gözlərini xaneyi-viranını görcək.

Əmrədlər ilə keyfini çək bağda, çəməndə,
Bir baxma da ətfali-ciyərqanını görcək.

Gah "iskoroxod" çəkmə, gəhi gey "lakoronni",
Vəllən gecə-gündüzdə xuramanını görcək,

Var-yoxunu sərf eylə bərişnalara, ancaq
Söy həmsəri-məzlumeyi-nalanını görcək.

Gül, gül ki, cavansan,
Əyyaşı-cahansan,
Sərxoşlara cansan!
Vaxta ki, qocaldın,
Rişi döşə saldın,
Pis günlərə qaldın

Onda biləcəksən!....

BURA SAY!

Cəmaət:

-- Zilli-Sultan, bura say döydürüb aldıqlarını!
Söyüb aldıqlarını, söydürüb aldıqlarını!

Zilli-Sultan:

-- Tövbə, əttövbə xəta rahinə getdiklərimə!
Bilib etdiklərimə, bilməyib etdiklərimə!

Cəmaət:

-- Sən ki, Avropada idin, niyə yorta-yüyürə
Cumdun İrana, bu viranədə düşdün də girə,
Saldın axır öz əlinlə özünü ağzıbirə?
Vec bitirməz sənə, dönmə dəxi daşə, dəmirə,
Boş danışma, bura say qapdırıb aldıqlarını!
Çapıb aldıqlarını, çapdırıb aldıqlarını!

Zilli-Sultan:

-- Tövbə, əttövbə xəta rəhinə getdiklərimə!
Bilib etdiklərimə, bilməyib etdiklərimə!

Cəmaət:

-- Birbəbir yadına sal cümlə unutduqlarını,
Millətin qanın alıb şişəyə tutduqlarını,
Qış üçün axtalayıb yayda qurutduqlarını,
Gözlərin kəllənə də çıxsa, qus udduqlarını!
Boş danışma, bura say öldürüb aldıqlarını!
Bölüb aldıqlarını, böldürüb aldıqlarını!

Zilli-Sultan:

-- Tövbə, əttövbə xəta rahinə getdiklərimə!
Bilib etdiklərimə, bilməyib etdiklərimə!

Cəmaət:

-- Əlli il ölkədə vurmuşdun, a zalım, işini,
Sən ki, hazır eləmişdin çiyini, bişmişini,
Təməin indi nədir ya qıcırırsan dişini?
Aç belindən dəxi şəmşiri-müzəffərkeşini!
Boş danışma, bura say satdırıb aldıqlarını!
Atıb aldıqlarını, atdırıb aldıqlarını!

Zilli-Sultan:

-- Tövbə, əttövbə xəta rahinə getdiklərimə!
Bilib etdiklərimə, bilməyib etdiklərimə!

Cəmaət:

-- Əhli-İranı uşaqdır deyə saldız beşiyə
Ki, məbada ayılıb ağlaya, durduz keşiyə,
Taki, açdı gözün iranlı, soxulduz deşiyə,
İş çətinləşdi, daduş, yıgdığıını çək eşiyə!
Boş danışma, bura say asdırıb aldıqlarını!
Basıb aldıqlarını, basdırıb aldıqlarını!

Zilli-Sultan:

-- Tövbə, əttövbə xəta rahinə getdiklərimə!
Bilib etdiklərimə, bilməyib etdiklərimə!

**BAKIDA VERİLƏN "HƏQAIQ"
JURNALININ 3-CÜ NÖMRƏSİNDƏ KÜLLİYATİ
SƏDİDƏN NƏQLƏN DƏRC EDİLMİŞ BİR
QƏZƏLƏ NƏZİRƏ**

Təni-adəmi şərifəst benani-adəmiyyət
Nə həmin kəmalü fəzləst nişani-adəmiyyət
Əgər adəmi benitqəstü və beləhnü sovfı-dilkəş
Çe miyanəyi-qramafon, çe miyani-adəmiyyət
Xüruşü pilov fisincan, xung abi-qəndü fincan
Heyvan xəbər nədarəd zıxxəvni-adəmiyyət
Betəbiət adəmi şo peyi səfk xuni-ixvan
Rəgü xuni adəmixur bedəhani-adəmiyyət
Əgər in dərəndə xun nəbəvəd çe san təvan kərd
Həmə əmri-cindəbazi bezəbani-adəmiyyət
Güzərani fələ didi ... tu sual kon, ziqeyrət
Bedər ay ta bini-güzərani-adəmiyyət.

BƏZİ YERLƏRDƏ TƏSADÜF OLUNUR AŞA, ƏTƏ

Bəzi yerlərdə təsadüf olunur aşə, ətə.
Müftə görcək tuturam kəndimi bozbaşə, ətə!

Deyirəm, kaş qonaqlıq olan evlərdə bütün
Yeyib-içməkdə başım bənd ola, çulğaşə ətə!

O qədər xoşlanıram tüstüsü çıxcaq kababın --
Ac pişik tək cumuram şövq ilə birbaşə ətə!

Görürəm ta əti qəssab dükanında asılıb,
Az qalır it kimi nəfsim hürə, dırmaşə ətə!

Nuş olur canıma ət, xasə o həngamədə kim,
Mən yeyəm, xırda uşaqlar baxa, ağlaşə, ətə!

Əti çox istəyirəm, leyk pulu ondan çox,
Nola, quzğun kimi ta müftə qonam laşə, ətə!

Xərc edir bir para əşxas pulun bayramda
Zəfərana, yağə, razyanaya, xaşxaşə, ətə!

Filhəqiqət yeməli şeydir əgər pulsuz ola,
Yaramır pul verilə hər quruya, yaşa, ətə!

Pulu ancaq yaraşır çinləyəsən sənduqə,
Nə ki, xərc eyləyəsən millətə, dindaşa, ətə!

Oylə zəhləm gedir, allah da bilir, millətdən,
Oluram süst adı gəlcək, dönürəm daşa, ətə!

Adı puldursa pulun, leyk özü can yonqarıdır,
Vermək olmur qohuma, qonşuya, qardaşa, ətə!

Verərəm dinimi, imanımı, əmma pulumu
Vermərəm "Bəhlul" ağa, arxayın ol, aş, ətə!

CƏHD EYLƏ, SƏN ANCAQ NƏZƏRİ-XƏLQDƏ PAK OL

Cəhd eylə, sən ancaq nəzəri-xəlqdə pak ol,
Məxluqu inandır;
Xasiyyətin od olsa da, ətvardə xak ol,
Sök aləmi, yandır;
Xalqın nəzərin cəlb elə qurşağa, qəbayə,
Məclubi-üyun ol;
Hər hiyləvü bicliklə gir, əlbəttə, əbayə,
İmanə sütun ol;
Səy eylə ki, saqqal uzanıb üç çərək olsun,
Papaq ona nisbət;
Qurşaq da, bilirsən ki, on arşın gərək olsun,
Təfsilə nə hacət....
Qoyma yerə təsbihini, əl çəkmə duadən,
Övrad oxu daim;
Məclisdə çəkib tut özünü, ol nücəbadən,
Söz söylə mülayim;
İştə geyinib məzhəbi, imanı büründün,
Pək möhtərəm oldun;
İndi nəzəri-xalqda sən pak göründün,
Əhli-kərəm oldun;
Başdan-ayağa əmnü əman oldu vücudun,

Zöhd ilə bitişdin;
Nolmaq diləyirdinsə haman oldu vücudun,
Məqsudə yetişdin!
Vəqt oldu ki, indi edəsən aləmi talan,
Tut, qoyma qaçanı!
Hökm indi sənindir, dəxi çək işlərə saman,
Yığ müşkül açanı;
Dul övrətə bidad elə, eytamə xəyanət,
Xovf etmə əcəldən;
Məkr isə özün qıl, oxu şeytana da lənət!
Şad ol bu əməldən,
Əl çəkmə hiyəldən,
Təzvirü dəğəldən,
İmanı da versən,
Vermə pulu əldən!

ÇATLAYIR, XANBACI, QƏMDƏN ÜRƏYİM

Çatlayır, Xanbacı, qəmdən ürəyim,
Qavışıb lap acığımdan kürəyim.

Nola bir evdə qoyaydız qarabaş,
Verməyəydiz məni bu əbləhə, kaş!

Mən ki, damdan, bacadan baxmaz idim,
Su kimi hər tərəfə axmaz idim.

Hərzə-hərzə danışib gülməz idim,
Ər nə şey olduğunu bilməz idim;

Oturub ac komasında atamın,
Biş-düşün hazır edərdim anamın;

Bitləyərdim nənəmin baş, yaxasın,
Yamayardım babamın çul-çuxasın,

Tez durub sübh sağardım inəyi,
Xansənəmdən diləməzdim köməyi;

Nəyləyirdim bəzəyi ya düzəyi?
Dama, divara yapardım təzəyi.

Atam əllaf, babam dülgər idi,
Qardaşım culfa, əmim kargər idi,

Xanbibim falçı, nənəm bağ toxuyan,
Bizdə, haşa, yox idi bir oxuyan!

Evimizdə var idi hər nə desən:
Qatıq, ayran ilə qaymaq, nə yesən!

Nə bilirdik nə zəhirmardı kitab?
Biz olan evdə haçan vardı kitab?

Büsbütün gül kimi insanlarıdıq,
Nə müəllim və nə dərs anlarıdıq.

Dəftərin andıra qalmış sözünü
Eşidib görməmiş idik üzünü.

Boylə bir tərbiyəli evdə müdam
Bəslədiz mən kimi bir sərv-i-xüram.

Vay o gündən ki, məni ad elədik,
Elə bildiz də ki, dilşad elədik.

Mən də sandım ki, dönüb bəxtəvərə, --
Gedirəm bir nəfər insana ərə.

Nə bilim boylə də insan varmış,
Şəkli-insanda da heyvan varmış.

Ər oxurmuş da, yazarmış da, atam!
Ər deyil, möhlik azarmış da, atam!

Ər deyil, şair imiş xanəxərab!
Fikri yazmaq, oxumaq, suglu kitab....

Saldız axırda yaman hala məni,
Ərə verdiz də bu qəffala məni.

Gah yazır, gah oxuyur, gah danışır,
Gündə bir hərzə kitabnan tanışır;

Gah gedir fikrə, bərəldir gözünü,
Məhv olur oylə ki, bilmir özünü;

Sübh olunca gecələr darğa kimi,
Yatmayır, qır-qır edir qarğa kimi;

Gah da bir yatsa da vaxtində əgər,
Çəkməyir yuxladığı bir o qədər,

Qəflətən bir də görürsən ki, durur,
Yandırır lampanı çılpaq oturur;

Başlayır yatdığı yerdə təzədən
Oxuyub yazmağa bir də təzədən.

Belə od olmaz, atam, boylə alo!
Od deyil, yanğı deyil, lovdur, lo!

Gah görürsən ki, miz üstə yığılır,
Baxıram halına qəlbim sıxılır;

Bir qarandaş, bir-iki parə kağız
O qədər çəkmir -- olur qarə kağız.

Xeyrini, şərrini qanmır bu kişi!
Yorulub bircə usanmır bu kişi!

Bizim evdə baxasan hər tərəfə --
Taxçaya, boxçaya ya kim, irəfə --

Görəcəksən bütün işqabda kağız,
Kasada, nimçədə, boşqabda kağız;

Yığılıb dağ kimi hər yanda kitab,

Evdə, dəhlizdə və eyvanda kitab.

Deyirəm, ay kişi, bir gəl özünə,
Bu nə işdir, a kül olsun gözünə!

Bu əməl etdi səni xanəxərab,
Pulların döndü bütün oldu kitab.

Oxuduqca gözünün qarəsini
Aparır, tap başının çarəsini.

Pul gedir, tabü təvanın da gedir
Üstəlik bir quru canın da gedir.

Kəsbkarlıqdan əlin çıxdı, usan!
Ər olan yerdə görüm yox olasan!

DOĞRUDAN DA, MƏMDƏLİ, QEYRƏT HƏLAL OLSUN SƏNƏ!

Doğrudan da, Məmdəli, qeyrət həlal olsun sənə!
Bağı-şəhdə etdiyin işrət həlal olsun sənə!
Əhlinə şah olduğun dövlət həlal olsun sənə!
Verdiyin məşruteyi-millət həlal olsun sənə!

Oldun ol gündən ki, malik rütbeyi-əcdadına,
Düşmədi el qayğısından başqa bir şey yadına,
Ədlü dadə dad verdin, yetsin allah dadına!
Yaxşı bir şöhrət qazandın adına, övladına;
Getdiyin yol, tutduğun niyyət həlal olsun sənə!
Verdiyin məşruteyi-millət həlal olsun sənə!

Afərinlər doğru yollu verdiyin peymanlara,
Əhdini ifa üçün sadir olan fərmanlara,
Həftədə bir, ayda bir and içdiyin quranlara,
Aqibət hər səmtdən cəlb etdiyin mehmanlara;
Çəkdiyin bu xani-biminnet həlal olsun sənə!
Verdiyin məşruteyi-millət həlal olsun sənə!

Müstəqillən hökmüranı olduğun İranına
Hankı xidmətdən saqındın ta toxunsun qanına?
İndi bir İran deyil, aləm güvənsin şanına....
Namına, namusuna, insafına, vicdanına....
Əhli-vicdan verdiyi qiymət həlal olsun sənə!
Doğrudan da, Məmdəli, qeyrət həlal olsun sənə!

Altı min ildən bəri mövcud olan bir məmləkət
Görməmişdi sən kimi bir şahı-vala-mərtəbət:
Niyətin saf, etiqadın pak, qəsdin məsədət,
Millətin şad, ölkən abad, ümdə fikrin mərhəmət....
Qoydugun tac, örtüyün xələt həlal olsun sənə!
Verdiyin məşruteyi-millət həlal olsun sənə!

Arsanlar boynuna saldırdığın zəncirlər,
Namvərlər qətlinə çəkdiydin şəmşirlər,
Atəşi-qəhrü qəzəblə yaxdığı təmirilər
Vəsfə şayandır, həqiqət, etdiyin tədbirlər....
Ümmi-Xaqan oğlu, bu qeyrət həlal olsun sənə!
Verdiyin məşruteyi-millət həlal olsun sənə!

DƏRDA Kİ, RAZİ-PÜNHAN, XAHƏD ŞOD AŞİKARA

"Dil mirəvəd zidəstəm, sahib dilan xudara!
Dərda ki, razi-pünhan, xahəd şod aşikara!"

Asudəlik bu saat, yerdən göyə cahanda,
Var isə vardır ancaq İranda hər məkanda:
Təbrizdə, Sərabda, Xalxalda, Xançobanda.
Qeyrətli Şahsevəndə, hər anda, hər zamanda,
Lorlarda, Şıx-Gözəldə, Keşkanda, İsfəhanda,
Tehranda, əncüməndə, qabnetdə, parlamanda.
İşlər, bütün həqiqət, sözlər bütün güvara,
"Dərda ki, razi-pünhan xahəd şod aşikara".

Dalma təfəkküratə, qare, ki işbu halət,
Ya kimlərin gücündən İranda etdi nəşət?
Əlyövəm hər tərəfdən çarpır gözə şikayət,

Hər kəsdə vəcdü-şadi, hər yerdə əmnü-rahət,
Əhvali-daxiliyyə, bilxeyrü vəssəlamət,
Dadü-sitəddə rəvnəq, şirkətlə hər ticarət,
Xoşdil bütün cəmaət, razı bütün rəiyyət,
Asudə hali-millət, dair ümuri-dövlət,
Nəzmü-nəsəq mühəyya, leşkər bütün səf ara,
"Dərda ki, razı-pünhan, xahəd şod aşikara".

Zənn etmə haziranın, səyilə bimühaba,
Bu rütbə, etilalıq, beş gündə oldu bərpa!
Yox, yox, xəta edirsən, haşa və sümmə haşa!....
Gərçi bular da az-çox, bir iş görüblər, əmma,
Keçmiş binayi-xeyrin asarıdır həmana,
Qaib müdəbbiranın tədbiridir ki, hala,
Etdikləri sədaqət bir-bir olur da peyda,
Açıqları bulaqlar cari olur sərəpa,
"Hatəssəbuhə həyyu, ya eyyühəssükara!"
Dərda ki, razı-pünhan xahəd şod aşikara".

Bunlar əbəsmi yahu, məlulə yoxmu illət?
Himmətsizin olurmu, bunca müvəffəqiyyət?!
İran səadətində, çoxlar edindi xidmət,
Çoxlar bu məmləkətdə göstərdi səyü-qeyrət....
Zoncümlə Nəsirəddin,-- haqq eyləsin də rəhmət,
Hər beşdə-üçdə etdi, hər səmtə bir səyahət,
Hər bir səyahətində, sel tək axıtdı sərvət,
Yüksəldi ərşə qarşı, xaki-diyari -- Dara....
"Dərda ki, razı-pünhan xahəd şod aşikara".

İştə bunun üçündür, iranlı bilməsərrət,
Dünyalara axışdı, olduqca gördü izzət
Hər şəhri qıl tamaşa, hər səmtə eylə diqqət:
Məşriqdə minlər ilə, məğribdə bilizafət.
Türkiyyədə ziyadə, Rusiyyədə nəhayət,
Çində, Xətədə bəh-bəh! ... həp aşınayi-qərbət,
Hər sudə biltəkəssür, hər kudə bizziyadət,
İranlıdır görürsən, amma nə şanlı rəyət?!
Amma nə dadlı didar, amma nə xoş qiyafət!
Hər şəxsə zahir ikən, yox ərzi-halə hacət.
Tərif üçün və bir də yoxdur dilimdə yara,

"Dərda ki, razi-pünhan xahəd şod aşikara".

Hə, indi də Əhəd xan, ol mənbəi-ədalət!....

"Abadii" -- vətənçinin minbabi-tabəiyyət.

Nasir tək etmək istər, isbati-qədri-millət,

Bol-bol səyahətindən məqsudu məhz ibrət,

Cudü-səxavətindən mən eyləməm hekayət

Qoy madmazellər etsin tərifi nəhayət,

İrana bənzər olsun, qoy səfheyi-Buxara.

"Dərda ki, razi-pünhan xahəd şod aşikara".

DAŞ QƏLBİ İNSANLARI NEYLƏRDİN, İLAHİ?

Daş qəlbli insanları neylərdin, ilahi?!

Bizdə bu soyuq qanları neylərdin, ilahi?!

Artdıqca həyasızlıq olur el mütəhəmmil,

Hər zülmə dözən canları neylərdin, ilahi?!

Bir dövrdə kim, sidqü səfa qalmayacaqmış, --

Bilməm belə dövranları neylərdin, ilahi!

Məzlumların göz yaşı dərya olacaqmış, --

Dəryaları, ümmanları neylərdin, ilahi?

Səyyadi-cəfakardə rəhm olmayacaqmış, --

Ahuləri, ceyranları neylərdin, ilahi?!

Bağın, əkinin xeyrini bəylər görəcəkmış, --

Toxm əkməyə dehqanları neylərdin, ilahi?!

İş rəncbərin, güc öküzün, yer özününkü, --

Bəyzadələri, xanları neylərdin, ilahi?!

Hökm eyləyəcəkmış bütün aləmdə cəhalət, --

Dildadəyi-irfanları neylərdin, ilahi?!

Surtuqlu müsəlmanları təkfirə qoyan bu

Döşüklü müsəlmanları neylərdin, ilahi?!

Yaxud buların bunca nüfuzu olacaqmış, --
Beş-üç bu süxəndanları neylərdin, ilahi?!

Qeyrətli danosbazlarımız iş bacarırkən, --
Tənbəl, dəli şeytanları neylərdin, ilahi?!

Ərlər hərə bir qız kimi oğlan sevəcəkmış, --
Evlərdəki nisvanları neylərdin, ilahi?!

Tacirlərimiz Sonyalara bənd olacaqmış,
Bədbəxt Tükəzbanları neylərdin, ilahi?!

Sübhənəkə, sübhənəkə, sübhənəkə, ya rəb!
Baxdıqca bu hikmətlərə heyran oluram həp!

DUR QAÇAQ, OĞLUM, BAŞ-AYAQ QANDI BU

Vah! ... bu imiş dərsi-üsuli-cədid?!
Yo ... x! Yo ... x! oğul, məktəbi-üsyandı bu!
Molla deyil bundakı təlim edən!
Əlhəzər et, bir yeni şeytandı bu!
Dur qaçaq, oğlum, baş-ayaq qandı bu!

Gör necə alt-üst eləyib şeyləri:
Döndərib "a-ba"-ya "əlif-bey"-ləri,
Bidətə bax "ya" oxudur "ey"-- ləri,
Sanki hürufat ilə düşmandı bu!
Dur qaçaq, oğlum, baş-ayaq qandı bu!

Diqqət edib baxsan əgər dərsinə --
Hər sözü təlim eləyir tərsinə;
Dəyməz o bir paslı dəmir ərsinə --
Min də desə dürci-zərəfşandı bu!
Dur qaçaq, oğlum, baş-ayaq qandı bu!

Verdiyi dərsi uşağa yazdırır,

Hüccə demir, hər əməlin azdırır,
Gah oxudur, gah çıxarıb gəzdirir,
Bir demir övladi-müsəlmandı bu!
Dur qaçaq, oğlum, baş-ayaq qandı bu!

Bir də görürsən ki, olub heyvərə --
Əlli uşaq banladı birdən-birə,
Dərs demə, gülməli bir məsxərə!
Molla demə, məsxərəcünbandı bu!
Dur qaçaq, oğlum, baş-ayaq qandı bu!

Düz yeri bir yupyumuru şey qanır,
Həm də deyir sutkada bir fırlanır,
Ay dolanır, göy dayanır, gün yanır,
Kafirə bax, gör nə bədimandı bu!
Dur qaçaq, oğlum, baş-ayaq qandı bu!

Bundan əzəl boylə deyildi səyaq,
Dərs oxudan mollada vardı ləyaq,
Molla qoyardı başına şiş papaq;
Oylə ki, bir fazili-dövrandı bu!
Dur qaçaq, oğlum, baş-ayaq qandı bu!

İndi bütün iş dolanıb lağlağa,
Dərs oxudur hər başı fəsli çağa,
Etdiyi tədrisi ilan-qurbağa,
Dərs deyil, hərzəvü hədyandı bu!
Dur qaçaq, oğlum, baş-ayaq qandı bu!

Mən dəyişib şiveyi-əcdadımı
Boylə oda salmaram övladımı,
Eyləmərəm dinsiz öz əhfadımı!
At çölə getsin, nə dəbistandı bu!
Dur qaçaq, oğlum, baş-ayaq qandı bu!
Elm adına bir qura böhtandı bu!

Nifrətə şayandı bu!
Hərzəvü hədyandı bu!
Müslimi kafır qılan
Xaneyi-küfrandı bu!

EYLƏ BİLİRDİM Kİ, DƏXİ SÜBH OLUB

Eylə bilirdim ki, dəxi sübh olub,
Mürği-səhər tək bir ağız banladım.

Səng şikəst eylədi balü pərim,
Banlamağın hasilini anladım.

Övci-fəzadə görərək bayquşu
Səhn də qaqqıldayıram indi mən.

Bir də məni vurma, aman, səngdil,
Rəhm elə, nıqqıldayıram indi mən.

Ay çalağanlar, məni qorxuzmayın,
Mən sizə tərək eyləmişəm lanəni!

Seyr eləyiz, övci-həvada uçuz,
Mən də gözüm səhnəçeyi-xanəni.

Ağlamayın, ağlamayın, cücələr,
Banlamaram, banlamaram bir daha.

Banlamamaqdır sizə əhdim mənim,
Söyləmirəm: anlamaram bir daha!

ƏLMİNNƏTÜ-LİLLAH Kİ, "DƏBİSTAN" DA QAPANDI!

Əlminnətü-lillah ki, "Dəbistan" da qapandı!
Bir badi-xəzan əsdi, gülüstan da qapandı!

Hasilləri puç oldu bütün məzrəecatın,
Yel vurdu qovun-qarpızı, bostan da qapandı!

"Ülfət" kəsilib toxdadı "Bürhani-tərəqqi",

Məhv oldu "Həmiyyət", ədəbistan da qapandı!

"Rəhbər" yorulub, yuxladı "İrşad", "Təkamül",
Aslanlara ox dəydi, neyistan da qapandı!

Meydani-rəqabətdə bizim himmətimizdən
Dəva qapanıb Rüstəmi-dəstan da qapandı!

Ətfali-vətən qoy bağırıb ölsün acından,
Yandı analar sinəsi, püstan da qapandı!

Qoy köhnələrin daş ürəyi gül tək açılsın,
Darüzzəfəri-tazəpərəstan da qapandı!

EY Kİ QUYİ, ŞƏRƏFİ-NƏFS BEƏDLƏSTÜ-BECUD

Ey ki quyi, şərəfi-nəfs beədləstü-becud,
Vey ki cüyi qühəri-tacı-kəramət zisücad,
Səxt bizarü-məluləm mən, əzin qoftü-şünud,
Guş kon pəndi-həkimaneyi-lağlağınümud
Şərəfi-nəfs bebüxləstü-ləamət nə becud.
Hər ki in hər dü nədarəd ədəməş beh, zivücad.

Söhbət əz bəzlü-səxavü-kərəmü-cud məkon,
Atəşi-cud məzən neməti-xod dud məkon,
Müstəhəqra bekəram nayili-məqsud məkon,
Nemətira ki, fərahəm şodə məfqud məkon,
Ey ki dərneməti-nazi, bekəsi cud məkon
Ki, mühaləst bedin məşğələ imkani-xulud.

Əz ғəmi-fəqr miəndiş, mədeh dil beməlal,
Abu riz behər dər betəmənnayi-sual,
Begədayi həmə ca cəm nüma vəzrü-vəbal,
Sənəti piş məgirü-dəri-hər xanə benal,
"Ey ki dər şiddəti-fəqriyü-pərişaniyi-hal"
Düzd şo "kin do, se razi besər ayəd mədud".

Zərər əz-fəqr çu didi, tərəfi-sud güzər,

Qəm məxor, düzdgəri kon, süyii-məqsud güzər,
Hirs kon tiztər əz atəşi-Nəmrud güzər,
Xaki-rahi ki, bərü migozəri zud güzər,
Tanənalənd zi cövri-to beməbud, güzər,
"Ki, üyunəstü-cüfunəstü-xüdüdəstü-qüdud".

FƏXRİYYƏ

Hərçənd əsirani-qüyudati-zamanız,
Hərçənd düçarani-bəliyyati-cahanız,
Zənn etmə ki, bu əsrdə avareyi-nanız,
Əvvəl nə idiksə, yenə biz şimdi hamanız....
Turanlılarız, adiyi-şügli-sələfiz biz!
Öz qövmümüzün başına əngəlkələfiz biz!

Zülmətsevər insanlarınız üç-beş yaşımızdan,
Fitnə göyərir torpağımızdan, daşımızdan,
Tarac edərək, bac alırsız qardaşımızdan,
Çıxmaz, çıxma bilməz də bu adət başımızdan....
Əslafımıza çünki həqiqi xələfiz biz!
Öz qövmümüzün başına əngəlkələfiz biz!

Ol gün ki, Məlikşah Büzürk eylədi rəhlət,
Etdik iki namərd vəzirə təbəiyyət,
Qırdıq o qədər bir-birimizdən ki, nəhayət
Düşməni qatıb əl, taxtımızı eylədi qarət....
Öz həqqimizi gözləməyə bitərəfiz biz!
Turanlılarız, adiyi-şügli-sələfiz biz!

Bir vəqt olub leşkəri-Çingizə tərəfdar,
Xarəzmləri məhv elədik qətl ilə yekbar,
Xarəzmlərin şahı fərar eylədi naçar,
Məscidləri, məktəbləri yıxdıq yerə təkrar....
Həqqa ki, səzavari-nişanü şərəfiz biz!
Öz dinimizin başına əngəlkələfiz biz!

Bir vəqt də dəvayi-səlib oldu mühəyya,
Dəvada firəngilərə qalib gəlib, əmma

Dincəlməyib etdik yenə bir faciə bərpa,
Öz tiğimiz öz rişəmizi kəsdi sərapa....
Guya ki, biyabanda bitən bir ələfiz biz!
Öz qövmümüzün başına əngəlkələfiz biz!

Bir vəqt dəxi Qaraqoyun, Ağqoyun olduq,
Azərbaycana, həm də Anadoluya dolduq,
Ol qədr qırıb bir-birimizdən ki, yorulduq,
Qırdıqca yorulduq və yorulduqca qırıldıq....
Turanlılarız, adiyi-şügli-sələfiz biz!
Öz qövmümüzün başına əngəlkələfiz biz!

Bir vəqt salıb təfriqə olduq iki qismət,
Teymur şaha bir paramız etdi himayət,
Xan Yıldırıma bir paramız qıldı itaət,
Qanlar saçılıb Ankarada qopdu qiyamət....
Əhsən bizə! Həm tirzəniz, həm hədəfiz biz!!!
Öz qövmümüzün başına əngəlkələfiz biz!

Teymur şahı-ləngə olub tabeyi-fərman,
Xan Toxtamış əylədik al qanına qəltan,
Ta oldu Qızıl Ordaların dövləti talan,
Məsko şahına fəidəbəxş oldu bu meydan....
Əlyövm uruslaşmaq ilə zişərəfis biz!
Öz dinimizin başına əngəlkələfis biz!

Bir vəqt Şah İsmayilü Sultani-Səlimə
Məftun olaraq əylədik islamı dünimə,
Qoyduq iki tazə adı bir dini-qədimə,
Saldı bu təşəyyö, bü təsənnün bizi bimə....
Qaldıqca bu halətlə səzayi-əsəfiz biz!
Öz dinimizin başına əngəlkələfiz biz!

Nadir bu iki xəstəliyi tutdu nəzərdə,
İstərdi əlac əyləyə bu qorxulu dərdə,
Bu məqsəd ilə əzm edərək girdi nəbərdə,
Məqtulən onun nəşini qoyduq quru yerdə....
Bir şeyi-əcibiz, nə bilim, bir tühəfiz biz!
Öz dinimizin başına əngəlkələfiz biz!

İndi yenə var tazə xəbər, yaxşı təməşə,
İranlılıq, osmanlılıq ismi olub ehya,
Bir qitə yer üstündə qopub bir yekə dəvə,
Meydan ki, qızıqırdı olarıq məhv sərəpa....
Onsuz da əgərçənd ki, yeksər tələfiz biz!
Öz qövmümüzün başına əngəlkələfiz biz!

FİSİNCAN

Sanma əzdikcə fələk bizləri viranlıq olur,
Un təmənnası ilə buğda dəyirmanlıq olur.

Qarışıqdır hələlik millətin istedadı, --
Ələnirsə, safı bir yan, tozu bir yanlıq olur.

Çalxalandıqca, bulandıqca zaman nehrə kimi,
Yağı yağ üstə çıxır, ayrıanı ayrıanlıq olur.

Kim ki, insanı sevər, -- aşiqi-hürriyyət olur,
Bəli, hürriyyət olan yerdə də insanlıq olur.

Ey ki, dersən, ürəfa rahi-xətadə bulunur,
Elmi-məntiqcə bu söz bəhreysi-nadanlıq olur.

Ürəfa dersən özün, əhli-xəta dersən özün,
Düşünürsənmi bu sözdə necə hədyanlıq olur?....

Gözünü xiyrələdirmi günəşi irfanın?
Haydı, xəffaşsifət, buncamı xulqanlıq olur?!

Tanıyıq biz sizi artıq, demə, ha! Biz beləyik!
Tanılır ol kişi kim, tutduğu meydanlıq olur.

Baxmasız guşeyi-çeşm ilə fəqiranə tərəf,
Yüyürürsüz ora kim, dadlı fisincanlıq olur.

FÜZULİYƏ BƏNZƏTMƏ

Məndə ar olsaydı ölmək ixtiyar etməzmidim?
Abrunun nolduğun bilsəydim ar etməzmidim?

Gər şüurum olsa idi dustü düşməni bilməyə, --
Şapşalı, Fəzlullahı işdən kənar etməzmidim?

Anlasaydım Əsədin fikrin, Sipəhdarın işin, --
Onları məqtuli-tiği-canşikar etməzmidim?

Xaki-İranın mənə bir guşəsin versəydilər, --
Kəndimi Əbdülhəmid tək bəxtiyar etməzmidim?

Bilsə idim el məni axir belə müflis qovar, --
Var-yoxu dərcib edib əvvəl fərar etməzmidim?

Mülki-İranın düşünsəydim əlimdən getməyin, --
Var ikən fürsət o mülkü tarü-mar etməzmidim?

Ah, ol dəm ki, Təqizadə mənə əl vermədi, --
Mümkün olsaydı başın təndən kənar etməzmidim?

Qoy desinlər, Məmdəli düşdü Ədes sövdasına....
Məncili versəydilər orda qərar etməzmidim?

FÜYUZAT" JURNALINDA "DƏLİ ŞAİR" İMZALI ŞAİRƏ

"Səmadan bir mələk heyvətlə deyir: insanlar, insanlar!
Nədir bu ruyə-ərzi qaplayır al-qanlar, insanlar, insanlar"
mətləli şerə nəzireyi-təməsxüranə

Səradən bir dəli şeytan deyir: insanlar, insanlar!
Nədir dünyanı tutmuş elmlər, irfanlar, insanlar!?

Qanan kim, qandırın kim, nəşri-irfan eyləyən kimdir?

Sizi irşad edir görmürsünüz fəttanlar, insanlar!?

Ədəbdən, elmdən gər feyziyab olsa əvamünnas,
Düşər şənü şərəfdən mollalar, işanlar, insanlar!

Sevərmi əhli-istibdad millət huşyar olsun?
Buna razı olurmu bir neçə vicdanlar, insanlar!?

Ayılmış rəncbərlər, almaq istər həqqi-məşruin,
Nə yerdə qalmırsız bəylər, ağalar, xanlar, insanlar!?

Mühərrirlər, müfəttinlər usanmazlar, utanmazlar,
Yazarlar hərzələr, əfsanələr, hədyanlar, insanlar!

Şararətdən çəkib əl, xeyrə mail olmayın bir dəm,
Kəsin başlar, alın canlar, tökün min qanlar, insanlar!

Bəşərsiz, sizdə qan tökmək təbiidir, cibillidir,
Bu fitrətdən uzaqdır, şübhəsiz, şeytanlar, insanlar!

Deyilmi heyf dillərdən qübari-cəhl məhv olsun?
Nəçin hər gündə qandan qopmasın tufanlar, insanlar!?

Dəmadəm nəfsi-əmmarə deməkdə "üqtülül-ixvan",
Nəçin salim qala başlar, bədənlər, canlar, isanlar?

Cəhalət pərdəsin çək etməyin, onda görərsiz kim,
Səradir cismlər, həm nəflər, şeytanlar, insanlar!....

FƏLƏ, ÖZÜNÜ SƏN DƏ BİR İNSANMI SANIRSAN?!

Fələ, özünü sən də bir insanmı sanırsan?!
Pulsuz kişi, insanlığı asanmı sanırsan?!

İnsan olanın cahü cəlali gərək olsun,
İnsan olanın dövləti, mali gərək olsun,
Himmət demirəm, evləri ali gərək olsun;
Alçaq, ufacıq daxmanı samanmı sanırsan?!

Axmaq kişi, insanlığı asanmı sanırsan?!

Hər məclisi-alidə soxulma tez arayə,
Sən dur ayaq üstə, demə bir söz ümərayə,
Caiz deyil insanca danışmaq füqərayə,
Dövlətlilərə kəndini yeksanmı sanırsan?!
Axmaq kişi, insanlığı asanmı sanırsan?!

Fəqr ilə gina əhlinə kim verdi müsavat?
Mənədə də, surətdə də var bunda münafat,
Öz fəzlini pulsuz edəməz kimsəyə isbat,
Bu mümtənəi qabili-imkanmı sanırsan?!
Axmaq kişi, insanlığı asanmı sanırsan?!

Get vur çəkicin, işlə işin, çıxma zeyindən,
Məqsud müsavat isə ayrılma ceyindən,
Var nisbətəinərbabi-ğınayə nə şeyindən?
Bir abbası gün muzdunu milyanmı sanırsan?!
Axmaq kişi, insanlığı asanmı sanırsan?!

Dövlətliyi, əlbəttə, şərəfət də bizimdir,
Əmlak bizimdirsə, əyalət də bizimdir,
Divan bizim,ərbabi-hökumət də bizimdir,
Ölkə dərəbəylik deyə xan-xanmı sanırsan?!
Axmaq kişi, insanlığı asanmı sanırsan?!

Asudə dolanmaqda ikən dövlətimizdən,
Azgınlıq edirsiniz də hələ nemətimizdən,
Boylə çıxacaqsızımı bizim minnətimizdən?
Ehsanımızın küfrünü şükranmı sanırsan?!
Axmaq kişi, insanlığı asanmı sanırsan?!
Heç bir utanırsan?!
Ya bir usanırsan?!
Əlminnətü-lillah,
Odlara yanırsan?!

GÖTÜRÜLDÜ

Ey vay ki, heysiyyəti-millət götürüldü!
Millətdə olan büsbütün adət götürüldü!

Yetməzdi bu kim, millətin əhrarı ayıldı,
Arif denilən bəzi füsunkarı ayıldı,
Məçmuə yazan bir para biarı ayıldı,
Şair ləqəbində neçə idbarı ayıldı,
Yəni ki, bu əsrin bütün əşrarı ayıldı,
Derdim, bəcəhənnəm, elin əfkarı ayıldı,
Torpaq başıma, indi də tüccarı ayıldı!
Hər bir işə əl qatdı, mürüvvət götürüldü!
Millətdə olan büsbütün adət götürüldü!

Var idi bu millətdə qabaq bir gözəl adət:
Bir şəxsi-müsəlman eləyən vaxtda rəhlət,
Meyyit hələ bəstərdə uzansın deyə rahat,
Qüsl etmədən əvvəl olunurdu ona hörmət,
Yüzlərcə edərdik ona sipara tilavət,
Hər cüzvdə bir rublə çatardı bizə ücret,
Bir hörmət idi bu bizə, həm meyyitə nisbət,
Heyfa ki, əvaxırda bu hörmət götürüldü!
Millətdə olan büsbütün adət götürüldü!

Tacirlərin indi dəyişib tinəti yekca,
Duymuşlar olar bizdəki niyyətləri guya,
Ehsanlar olub tərək, qazanlar sönüb, ey va!....
Nə molla payı var, nə qonaqlıq, nə müsəmma,
Bişmir tarının bir tikə halvası da hətta,
Hər fənn ediriksə işimiz tutmayır əsla,
Ax!.... ax! ... O keçən günlərimiz noldu, xudaya!
Küfran elədik sanki bu nemət götürüldü!
Millətdə olan büsbütün adət götürüldü!

Kim getsə idi Həccə və ya Kərbübəlayə
Zəvvar idi əvvəl o bizə, əhli-duayə,
Mail o, duayə, vəli biz simü tilayə,
Görcək onu ünvan edərək bir neçə ayə,
Derdik ki, gərək pak ola həmyandakı mayə
Bir xeyrli əmr idi bu biz mollaüməyə,
Heyfa ki, baxılmır dəxi nələynə, əsayə,

Birləşdi hamı, sidqü sədaqət götürüldü!
Millətdə olan büsbütün adət götürüldü!

Şadəm gələcək günlərimiz keçsə bu nisbət,
Qorxum bu ki, gündən-günə bədtər ola halət,
Bir gün gələ bidar ola bilcümlə cəmaət,
Təzviri ibadətdən edə fərq bu millət,
Meydana çıxıb bizdəki hər dürlü xəyanət,
Nə töhfə gələ bizlərə, nə nəzr, nə rüşvət,
Hörmət yerinə el bizə izhar edə nifrət,
Hətta deyələr: -- Molla, ziyafət götürüldü!
Dolma və tərək, firniyə şərbət götürüldü!
Millətdə olan büsbütün adət götürüldü!

GÜLÜSTAN"İ - SƏDİDƏN BİR HEKAYEYİ-MƏNZUMİYYƏYƏ BƏNZƏTMƏ

Yeki pürsid əz an şəh küştə fərzənd,
Ki, ey Əbdəlhəmid əz-to xirədmənd;
Səfərxanəyə mənzil güzidi,
Çəra tən dadə bər mellət, nəzbədi?
Besevdayi-Qırım əz-Rey gozəşti,
Çəra dər-baği-şəh rahət nəgəşti?
Begoft: əhvali-ma bərfi-cəhanəst,
Gəhi cün yax, gəhi abi-rəvanəst,
Gəhi bər təxti-cəbbəri nəşnim,
Gəhi dər-ğürbət əndər ca gozinim.
Mənü-Əbdəlhəmid ər zende manim,
Becani-mellət atəş bərfəşanim.

GİLEY, YAXUD UMU-KÜSÜ

Get-gedə, "Zənbur" ağa, sən də çaşırsan deyəsən?!
Gah da bir məzhəbə, dinə sataşırsan deyəsən?!

Sən düz adəmsən əgər səndə bu tədbir nədir?
Jurnala çəkdiyin ol çalmalı təsvir nədir?
Qollarından sarılan kimdir, o zəncir nədir?
Dinmədikcə sənə sərhəddən aşırısan deyəsən?!
Gah da bir məzhəbə, dinə sataşırsan deyəsən?!

Nədir ol həlqeyi-zəncirdə bir para süvər?
Kimləri göstəriyor halqa dərunindəkilər?
Şekli-islama gülən kimdir o ifritsiyər?
Sən bu rəftar ilə bizdən uzaşırsan deyəsən?!
Gah da bir məzhəbə, dinə sataşırsan deyəsən?!

Açmağa bir para əsrarı edib səyi tələş,
Çalışırsan ki, bizə tənq ola ta rahi-məaş?
Bu qədər etmə cəsarət, özünü gözlə, yavaş!
Dəymədikcə kefinə lovğalaşırsan deyəsən?!
Adətə, ürfə, rüsumə sataşırsan deyəsən?!

Sən bu şəkli ilə bütün xalqı oyatdın da deyək,
Bizi mənfur eləyib bir yana qatdın da deyək,
Sənə nə xeyr olacaq bizləri atdın da deyək?
Boş yerə boylə bizimlə dalaşırsan deyəsən?!
Adətə, ürfə, rüsumə sataşırsan deyəsən?!

Məzhəkə jurnalın əvvəl bizə, ibrətədi, dedin,
Bir para şəxsə sataşdın, bu nəsihətədi, dedin,
Bizi qatdın işə, bir növ zərafətədi, dedin,
İndi amma dəxi ciddən savaşırsan deyəsən?!
Adətə, ürfə, rüsumə sataşırsan deyəsən?!

Şəxsi-islamın əgər biz qolunu bağlamışıq --
Nə günah eyləmişik? Millət üçün ağlamışıq....
Hifz edib məzhəbi, şeytanı yaxıb, dağlamışıq.
Bizi gördükdə müqəssir dolaşırsan deyəsən?!
Adətə, ürfə, rüsumə sataşırsan deyəsən?!

Biz əgər olmasaq, islama nigəhbən kim olar?
Beş gün ötməz ki, bu bağın gülü reyhanı solar,
İxtiraati-şəniə bütün islama dolar,
Leyk sən anlamayıb işdə çaşırsan deyəsən?!

Gah da bir məzhəbə, dinə sataşırsan deyəsən?!

Asta-asta dəbərrib qurdalaşırsan deyəsən?!
Bəzi əfsanəçilərlə yanaşırsan deyəsən?!
Büsbütün məfsədələrlə bulaşırsan deyəsən?!
Ay balam, eybini qan!
Bir həya eylə, utan!
Yoxsa təkfir edərik
Lapca risva olasan!

HƏ, DE GÖRÜM, NƏ OLDU BƏS?

Hə, de görüm, nə oldu bəs, ay balam, iddəaların?
Tutmuş idi yeri, göyü nalələrin, nəvaların....
Yoxsa qanıb da eybini boşlamısan ədaların?
Şimdi, hərif, söz haman mən deyən oldu, olmadı?

Sən demədinmi, sağlamam, yox bədənimdə bir mərəz?
Mən demədimmi, nəfsinin əslinə hirs olur ərəz?
Sən demədinmi, şəxsimə əl tapa bilməyib qərəz?
Ta ki, olundu imtəhan, mən deyən oldu, olmadı?

Əncümən əhlinin, qoçaq, sən demədinmi, bir təki
Verməyəcək riza gələ ölkəmizə Ətabəki?!
Noldu ki, tez boşaldı bəs iş görən əncüməndəki?
Köhnə qapı, haman daban, mən deyən oldu, olmadı?

Sən o deyilmidin, dedin: dumdur ümidgahımız?
Mən demədimmi, var buna dumduru iştibahımız?....
Bakı vəkili getdimi, oldumu dadxahımız?
Get, hələ xamsan, dolan, mən deyən oldu, olmadı?

Sən demədinmi, dumada rəf olur ehtiyacımız?
Mən də dedimmi, çox yemə, tez pozular məzacımız?....
Qara bulutlar oynasır, indi nədir ilacımız?
Çulğalayır bizi duman, mən deyən oldu, olmadı?

Sən o deyilmidin, dedin: var bizim ittihadımız?

Mən də, yadında var, dedim: yox buna etimadımız....
Büğzə, nifaqədir bizim qeyrətü ictihadımız....
Pərdə açıldı nagəhan, mən deyən oldu, olmadı?

HƏR NƏ VERSƏN, VER

Hər nə versən, ver, məbada vermə bir dirhəm zəkat,
Qoy acından ölsə ölsün binəva kəndli və tat.

Hər nə düz versən, ver, oğlum, borcunu vermə təmam,
Hər nə alsan, al, amandır, alma kasıbdan səlam.

Hər nə etsən, et və lakin etmə meydən ictinab,
Hər nə dutsan, dut və lakin dutma bir kari-səvab.

Hər nə çəksən, çək, vəli, çəkmə xəcalət qübhdən,
Harda yatsan yat, ayılma, durma hərgiz sübhdən.

Hər yerə gəlsən, gəl, amma gəlmə dərsə, məktəbə,
Hər kəsə uysan, uy, amma uyma dinə, məzhəbə.

Hər nə çəksən, çək, bəradər, çəkmə düz mizanını,
Çəkmə sən millət qəmin, çəkmə, çək öz qəlyanını.

Baxmasan eytamə, baxma, baxma, bax löbətlərə,
Gəlməsən imanə, gəlmə, gəlmə, gəl lənətlərə.

Olmasan bir xeyrə bais, olma, ol bais şərə,
Etməsən imdad, etmə, et sitəm acizlərə.

"HƏYAT" QƏZETİNİN BAĞLANMASINA GÖRƏ

Elm ayineyi-surəti-hal idi, nədən bəs,
Əcsamdə ərvahe misal idi, nədən bəs,
Elm ilə vətən nikməal idi, nədən bəs,
Təhsili-ədəb, kəsbi-kəmal idi, nədən bəs,

Millət ümənəsi bu gözəl rütbəyi dandı?
Əfsus, "Həyat" isə məmat oldu, qapandı!

Elm idi əgər bəxş edən insanə şərəfət--
Millət nə səbəbdən ona göstərmədi rəğbət?
İslam ülumunda gər olsaydı ləyaqət
Rusi oxumuşlar bə neçin etdilə nifrət?
Bu nifrəti hər gündə görüb axır utandı,
Əfsus, "Həyat" isə məmat oldu, qapandı!

Mey nəşəsini zövq bilər, cam nə bilsin?
Ruh anladığı ləzzəti əcram nə bilsin?
Ustadın işin, işlədiyin xam nə bilsin?
Elmin, hünərin qiymətin islam nə bilsin?
Getsin qabağa qonşular, islam dayandı,
Əfsus, "Həyat" isə məmat oldu, qapandı!

Qoy qonşular alsın hələ min dürlü fəvaid,
Qoy qonşular etsin hələ təzyidi cəraid,
Sən söylə, qəzetdən nə olur bizlərə aid?
Ancaq ikini bir elə, qoyma ola zaid,
İslamda bilmək, oxumaq çünki ziyandı;
Əfsus, "Həyat" isə məmat oldu, qapandı!

Əğyarlər indi sənə faiqmi, deyil ya?
İslamını məhv etməyə şaiqmi, deyil ya?
İbzali-himəm millətə layiqmi, deyil ya?
Ancaq əməlin qəti-ələiqmi, deyil ya?
Çün qəti-ələiq odu hər guşədə yandı,
Əfsus, "Həyat" isə məmat oldu, qapandı!

Gopnan əməl aşmaz, işə qeyrət gərək olsun,
Millət düyünün açmağa himmət gərək olsun,
Min elm deməkdənsə həmiyyət gərək olsun,
Sözdən nə bitər, işdə həqiqət gərək olsun!
Haqsızlığı hər gündə görüb axır usandı,
Əfsus, "Həyat" isə məmat oldu, qapandı!

Ağritma əbəs başını, meyl etmə ülumə,
Yox vəq qoyan elmə, kəmalata, rüsumə,

Hər kəs cibini güdmədedir baxsan ümumə,
Xərc etsə edər dolma-badımcana, lühumə.
Hop-hop, yeməyə, içməyə bu qövm yarandı!
Əfsus, "Həyat" isə məmat oldu, qapandı.

**"HƏYAT" QƏZETİNİN İKİNCİ İLİNDƏ "GOP-GOP" İMZALI
"QOY MƏKTƏBƏ TƏHSİLİ ÜLUM
EYLƏSİN OĞLUM, DAŞ OLSA DA QƏLBİ, ONU MUM EYLƏSİN
OĞLUM!" NƏQƏRATLI
ŞERƏ NƏZİRƏ-TƏMƏSXÜRANƏ**

Bu tift ki, nuri-bəsəri şireyi-candır,
Tabi-tənü arami-dilü ruhi-rəvandır,
Min zəhmət ilə bəslədiyin tazə cavandır,
Göndərmə bunu məktəbə, rəhm eylə, amandır!
Qoy küçədə naz ilə xuram eyləsin oğlun!
Öz xoşladığı əmrə qiyam eyləsin oğlun!

Bu bülbuli-şuridə ki, pakizənəfəsdir,
Aludeyi-qəm etmə ki, bihudə həvəsdir,
Bunca ki, gedib məktəbə,--bildikləri bəsdir,
Məktəbdir adı, leyk həqiqətdə qəfəsdir;
Qoyma o dağılmışda məqam eyləsin oğlun!
Sübhün belə viranədə şam eyləsin oğlun!

Məktəbdə gedib dərş oxuyanları görürsən,
Nitqi çəkilən tazə cavanları görürsən,
Qətən quruyub cismdə qanları görürsən,
Arıfsən, özün yaxşı-yamanları görürsən,
Qıyma ki, gedib fikrini xam eyləsin oğlun!
Ömrün qəmi-elm ilə tamam eyləsin oğlun!

Bavər edəməm, elmdən olsun fərəh-aid,
Elm artıq olursa həm olur qəm mütəzaid,
İstərsən əgər oğlun edə kəsib fəvaid,
Həm sərvəti zaid ola, həm miknəti zaid,--
Tərğib elə ta kəsbi-həram eyləsin oğlun!

Bir ad çıxarıb şöhrəti-tam eyləsin oğlun!

Biçarə kişi, qanmağa başın hələ keydir,
Axır mənə bir söylə görüm, elm nə şeydir?
Bilmək nə gərək kim, bu əlifdir, bu da beydir?
Həvvəz, sora hütti, bu nə heydir, o nə heydir?
Qoy pul qazanıb sədr-i-məqam eyləsin oğlun!
Bəy, xanlar ilə dəxl-kəlam eyləsin oğlun!

Gop-gop kimi bifaidə əhli-qələm olma,
Ol Başıqapazlı, vəli, Bidərdü Qəm olma,
Qızdırmalı ol, Təşnələbü Didənəm olma,
Molla Mozalanlara uyuş, möhtərəm olma,
Qoy Hop-hop olub şöhrəti-tam eyləsin oğlun!
Kəsbin buraxıb şərə dəvam eyləsin oğlun!

İSTİQBAL BİZİMDİR

Yetər, canım, çəkil get, etmə çox təbxiri-hürriyyət!
Bizim qazqanda hərgiz oynamaz kəfgiri-hürriyyət!

Hanı, dersən: "Girizandır vətəndən leyli-istibdad"?
Məgər görməzmişən ətrafı tutmuş xeyli-istibdad?
Bu gün İrani yeksər qaplamışdır seyli-istibdad?
Yazıq! Ölçməkdədir xuni-cəhanı geyli-istibdad,
Hələ Təbrizdə var iştəhayi-meyli-istibdad!
Yetər, canım, çəkil get, etmə çox təbxiri-hürriyyət!
Bizim qazğanda hərgiz oynamaz kəfgiri-hürriyyət!

Demə: "Tiği-rəşadət xiyərəsazi-çəşmi-imkandır"!
De kim: təkfir üçün tiği-zəban hər yerdə bürrandır!
Deyən kafir müsəlmana sanır kəndi müsəlmandır;
Bu gün həq söyləyən hər kəs olursa küfrə şayandır;
Gözəl bir əsrdir: qəhti-şüürü əqlü irfandır!
Yetər, canım, çəkil get, etmə çox təxbiri-hürriyyət!
Bizim qazqanda hərgiz oynamaz kəfgiri-hürriyyət!

"Mücahid qalxızıb, dersən, şükuhin mülki-İranın" --

Buna təmkin edərmi çakəranı şahı-İranın?
Buna razı olurmu qeyrəti, namusu əyanın?
Bu yol bir şanlı qurbangah dır insafın, imanın!
Nə iman vəqtidir?! Ancaq gözət xeyrin cibişdanın!
Yetər, canım, çəkil get, etmə çox təbxiri-hürriyyət!
Bizim qazqanda hərgiz oynamaz kəfgiri-hürriyyət!

Əvət, "səhrayı-İran doğrudan bir odlı meydandır",
Fəqət ol odlı meydanda duran bir şiri-ğərrandır,
Vəli, min hiyləgər, tülküsiyə hər yan nümayandır,
Yatıb iranlılar, nagh görərlər ölkə virandır,
Hələ qoy söyləsinlər də -- mücahid namüselmandır,
Hələ qoy eyləsinlər büsbütün təkfiri-hürriyyət!
Desinlər də --bizə lazım deyil təmiri-hürriyyət!

İFTARDAN BİR GÖFTAR VƏ YA MƏCMUƏDƏN BİR LÖGMƏ

(nəzirə)

Ustad möhtərəm İkrəm bəyə

Atmış niqabi-hüsnin məcmuəyi-təvəngər,
Məcmuədə düzülmüş eyzən xuruş sərəsər,
Həsərətkeşani-mətbəx, gürgani-bətnpərvər
Cari boğaza şərbət, sari məzaqə şəkkər,
Əksi-buxari-dolma, zilli-əmameyi-sər,
Dəryayi-iştəhayə olmaqda behcətavər,
Hüzzar içində əsla yox bir fəqirü müztər,
İftar vəqtidir ha, ey vaizi-süxənvər!
İş başbilənsiz olmaz!
Sərsüfrə sənsiz olmaz!

Vəqti-qəza ki, nəfsin cuş etdiyi zamandır,
Bilcümlə razədarə həngami-əkli-nandır,
Ənvai-nazü nemət sərsüfrədə əyandır,
Lakin o löqmələr hər əyanə şayəgandır.

Hər su nəzər edərsən: bəydir, əmirü xandır,
Fəqr əhlinə bu halət taqətgüdazi-candır,
İftar-ləzzətəfza, suri-səfanişandır,
Ey müstəhəq, darıxma, könlün əgərçi qandır!
Miskin həzənsiz olmaz!
Qəm, qüssə sənsiz olmaz!

Etdikcə mən tamaşa, gördükcə işbu kari:
Acizdə inkisari, saildə iztirari,
Miskində intizari, tacirdə ehtikari,
Əşkim olur gözümdən xuni-ciyərlə cari,
Heyhat, olurmu çeşmim haiz bu iqtidari
Ta yanmadıqca könlüm, ey könlümün mədari?!
Əşari-atəşin-dəm yaxdıqca qəlbi-zari,
Təqlid edir təbiət mürğani-növbahari.
"Şair süxənsiz olmaz,
Şer isə sənsiz olmaz!"

Ey əhlü fəqrü faqə, ver şairə səlalin,
Dəmdir ki, şair olsun dildadəyi-kəlalın,
Dəmdir ki, şəri-nəğzim şərh etsin ərzi-halın,
Şayani-rəhm olunsun hər kəscə infialın,
Surətnümalıq etsin ayineyi-vüsalın,
Gözlərdə cilmələnsin insan kimi cəmalın.
Heyhat! Sümmə heyhat, xam olmasın xəyalın!
Bihimmət əğniyədən olmaz rəva süalın,
Tök ruyi-zərdin üzrə daim sirişki-alın....
Sail mihənsiz olmaz!
Möhnət də sənsiz olmaz!

KÜPƏGİRƏN QARININ QIZLARA NƏSİHƏTİ

Qarı nənənin sözlərini sanma çərəndir,
Canım, gözüüm, ay qız!
Hər kəlməsi min ləli-Yəmən, dürri-Ədəndir,
Anla sözüm, ay qız!
Çox ömr eyləyib, çox da hünər etmişəm isbat
Bu dari-cahanda.

Min hiylələri qatlamışam sinəmə qat-qat
Bu xeyli zamanda.
Min il sənə nəqlin eləsəm məkri-nisanı
Qurtarmaz, azalmaz.
Doldursam əgər məkrə ətrafı-cahani
Bir boş yeri qalmaz.
Cadu da əlimdən bacarıb cin də qutarmaz,
Əfsunuma bah-bah!
Mən eylədiyim məkri şəyatin də bacarmaz,
Vallah və billah!
Xoştalelimişsən ki, bu gün feyzi-hüzuram
Oldu sənə qismət.
Qan sözlərimi, indi sən, ey gözdəki nurum,
Qoyma keçə fürsət.
Əvvəl bu qədər bil ki, vəfadar ər olmaz,--
Aqıl olur olsun;
Bir ər ki, vəfadar ola, aləmdə tapılmaz,--
Cahil olur olsun;
Zinhar, vəfa etmə tələb ər dediyindən,
Sərvəqt ol, amandır!
Asudə xəyal olma bu şohər dediyindən,
Üç-dördün alandır.
Qırx il edəsən bir kişi əmrində itaət,--
Mənzurdə bilməz;
Vəqta ki, qocaldın alacaq başqa bir övrət,
Baxmaz sənə, gülməz.
Ər dərd-qəmin çəkmə, sən öz halına ağla,
Canı bəcəhənnəm!
Sərriştəyi-tədbirini xəlvətcə yumaqla,
Qıl könlünü xürrəm.
Tainki ayıqdır həzər et ər dediyindən,
Ər zülmü yamandır!
Çün yuxladı, əl qat cibinə zər dediyindən,
Öz rəngini yandır.
Fürsət ki, olur rəngini vur hər gecə məxfi,
Fərrarəlik öyrəş;
Ta bilməyə şeytan da götürdün necə məxfi,
Əyyarəlik öyrəş.
Çün sübh çayın içdi kişi çıxdı kənarə,
Bidərdü qəm oldun;

Açıldı başın, indi qıl öz dərdinə çarə,
Banu hərəm oldun;
Ver Xansənəm ət, yağ, düyü, bal, çay, şəkər alsın,
Gülqənd var evdə;
Artıq nə qalarsa ona da xüsgəbər alsın,
Hərçənd var evdə.
Göndər uşağı, Şahbacını eylə xəbərdar--
Gəlsin hələ-hələbət,
Gəldikdə gətirsin neçə övrətləri zinhar,
Qur məclisi-işrət.
Mindir ocağa qazqanı, qaynat samavarı,
Çal nayı, qavalı;
Mehmanlara hazır elə min dürlü naharı;
Ver külçə, qoğalı,
Həm qaymağı, balı.
Ər fələlik etsin,
Hər gün işə getsin,
Olma ona həmqəm,
Canı bəcəhənnəm!
Sən çəkmə məlali,
Qur məclisi-ali,
Pozma bu cəlali,
Ay başı bəlali!

LEYLİ VƏ MƏCNUN

Ey dövlətimin zəvalı, oğlum!
Ey başı ağır bəlalı oğlum!

Ey məktəbü dərsin aşinası!
Ey rışteyi-elm mübtəlası!

Şad oldum o gün ki, sən doğuldun,
Min şükr elədim ki, oğlum oldun.

Dərdim ki, gözəl xələf olarsan,
Bir ailəyə şərəf olarsan.

Şüglü hünərimi yad edərsən,
Atanı, ananı şad edərsən;

Dünyadən olursa irtihalım
Ancaq sənə tərk olur mənalım.

Bilməzdim olursan elmə şeyda,
Şuridə edər səni bu sevda.

Bəzi oxumuş rəfiqi-bədxah
Tədbirimi çaşdırıbmuş, ey vah!

Uydum olara, səni oxutdum,
Səd heyf ki, əqlimi unutdum!

Kəsdim öz əlimlə öz ayağım,
Xamuş elədim mən öz çirağım.

Girəm bu xəta düşüb özümdən,
Göz nurimi saçmışam gözümdən.

Sən həm niyə bunca səhv edirsən,
Göz nuri kimi uzaq gedirsən?

Bunca oxudun, yorul da bari,
Bir dəfə burax bu zəhrimari!

Pul qalmadı, baxmışam hesabə, --
Getdi qələmə, kağız, kitabə....

Jurnalü kitab yüz-yüz olmaz,
Bu xərc ticarətə düz olmaz.

Dəftərsə beş-altı cild bəsdir,
Ey naxələfım, bu nə həvəsdir!

Çernil, qrafil, pero, karandaş
İcad edəni olaydı şil, kaş!

İnsaf eləməzmişən ki, yandım,

Puli nə əzab ilə qazandım!

Bihudə işə nə xərc edirsən,
Bu könlümü hərcü mərc edirsən!

Xərcin tükənib kəsilmir ardı,
Billah, dəxi pullarım qutardı!

Xasə əridi, üzüldü canın,
Soldu gül üzün, qaraldı qanın;

Vazeh bu ki, xəstədir məzacın,
Ya rəb, kim edər sənin əlacın?!

Nə var yeyib-içməyin, nə xabın,
Təhsilədir ancaq irtikabın.

Nə seyrü səfanı xoşlayırsan,
Nə dərşü kitabı boşlayırsan.

Mırt-mırt oxuyub mırıldayırsan,
Qarğa kimi hey qırıldayırsan.

Əyyami-baharü güldür, oğlum!
Qoyma məni qəmdə, güldür, oğlum!

Həmsinnlərin səfadə, bağda,
Həməslərin çəməndə, dağda.

Bəzisi gəzib də kiştzari,
Quş əldə gözətləyir şikari;

Bəziləri bir tərəfdə xəlvət,
Adətcə edərlər eyşü-işrət;

Bəzisi olub qumarə məşğul,
Bəzisi şərabə, yarə məşğul.

Hər bir nəfəri bir işdə çalak,
Hər digəri bir əməldə bibak.

Hər gün əbəveyni şad edirlər,
Hörmətlərin izdiyəd edirlər.

Xoş ol əbəveynə kim, bu minval
Hər daim olur cahanda xoşhal.

MƏSLƏHƏT

Məşədi Sijimqulunun "Molla, sənə
eyləyirəm məsləhət, söylə görüm,
evlənim, evlənməyim?" şerinə cavab

Ağrın alım, a Məşəd Sijimqulu,
Altmışa yetdin, demə oldun ölü,
Şükr ola allaha canındır sulu,
Çox da, kişi, tutma beşəlli pulu,
Ver pulunu dadlı, ləzzətli zad al!
Qoy babalın boynuma, get, arvad al!

Öz dediyindən görünür övrətin
Birdir, olur evdə fəna halətin,
Var imiş evlənməyə də qüdrətin,
Bəs niyə yox laəqəl üç külfətin?
Yoxsa qonum-qonşuda, axtar, yad al!
Qoy babalın boynuma, get, arvad al!

İndi ki, var elçi də Səfdər kimi,
Bir bala qız al boyu ər-ər kimi,
On-on iki sinnidə dilbər kimi,
Zülfü qara, sinəsi mərmər kimi,
Qoy başını sinəsinə bir dad al!
Qoy babalım boynuma, get, arvad al!

Saxlama kaftar kimi bir övrəti,
Boşla onu, basdı səni nikbəti,
Tap özünə bir sənəmi xəlvəti,

Bağrına bas yari-mələk-surəti,
Sən də igidlər kimi iş gör, ad al!
Qoy babalın boynuma, get, arvad al!

Oğlun uşaqdır, hələ xəmdir, naşı,
Ancaq iyirmi beşə çatmış yaşı,
Çıxmaz onun bir para işdən başı,
Neyləyir evlənməyi, atsın daşı,
Öz kefinə bax, kişi, dad ver, dad al!
Qoy babalın boynuma, get, arvad al!

And verirəm mən səni imanına,
Bağla həna rişinə, qıy canına,
Bir, iki, üç övrəti düz yanına.
Vermə zərər sərvəri samanına --
Sən nə qəzet qan və nə də "İrşad" al!
Qoy babalın boynuma, get, arvad al!

Fikr elə bir, kimdi bir arvad alan?
Rus, yəhudi! Deyil ərzim yalan.
İldə bir arvad alı mömin olan,
Ləzzəti bir, feyzi də mindir, inan!
Gəlməsə bir qız bu cürə, aldad al!
Qoy babalın boynuma, get, arvad al!

MƏNİMكى BELƏ DÜŞDÜ

Qəm rahnümün oldu, mənimki belə düşdü!
Dil vərteyi-xun oldu, mənimki belə düşdü!
El döndü cünun oldu, mənimki belə düşdü!
Tale mənə dun oldu, mənimki belə düşdü!
"İqbal zəbun oldu, mənimki belə düşdü!"
Sən, Məmdəli, qorxma!
Qəm çəkmə, darıxma!
Dövrən özünüdür!

Qafilmişəm əhvalıma sövdayi-sərimdən,
Sövdayi-sərim etdi məni taci-zərimdən,

Rişəm kəsilməmiş demə kəskin təbərimdən,
Məşrutəyi salmaqda ikən mən nəzərimdən -
Ol nurulüyun oldu, mənimki belə düşdü!
"İqbal zəbun oldu, mənimki belə düşdü!"
Sən, Məmdəli, qaçma!
Nəhlə əl açma!
Meydan özünüdür!

Heç fəidəbəxş olmadı tədbirlərim, heyf!
Kəşf oldu bütün aləmə təqsirlərim, heyf!
Bərəkəs əsər eylədi təbirlərim, heyf!
Aldatmadı bu milləti təzvirlərim, heyf!
Yıldızdakı.... Yıldızdakı təmirlərim, heyf!
Həp kun-fəyəkun oldu, mənimki belə düşdü!
"İqbal zəbun oldu, mənimki belə düşdü! "
Sən, Məmdəli, bərk dur!
Torbaları doldur!
Xırman özünüdür!

Şeypur deyil, təbl deyil, sur çalındı,
Əks eylədi suran səsi hər qəlbə salındı,
Bir şəbdə otuz illik ümüratım alındı,
Osmanlıların şahı vətəndən qovalandı,
İş döndü oyun oldu, mənimki belə düşdü!
"İqbal zəbun oldu, mənimki belə düşdü!"
Sən, Məmdəli, qorxma!
Qəm çəkmə, darıxma!
Tehran özünüdür!

Sən vur işini, durma geri məkrü hiyəldən!
Mən qopladığım şeyləri həp qapdılar əldən,
Bunlar keçər, amma hələ var qorxum əcəldən....
Sən qarnı yoğun bir şey idin ruzi-əzəldən,
Boynun da yoğun oldu; mənimki belə düşdü!
"İqbal zəbun oldu, mənimki belə düşdü!"
Sən nehrəni çalxa!
Heç baxma bu xalxa!
Ayran özünüdür!

Etdim qəsəm, amma özümü səhvə sandım,

Kamil paşalar cidə edən fikrə inandım,
Baxdım sənə öz əhdimi, peymanımı dandım,
İllərcə, zamanlarca, bu gün dandığım andım.
Tarixi-qürun oldu, mənimki belə düşdü!
"İqbal zəbun oldu, mənimki belə düşdü!"
Sən, Məmdəli, qorxma!
Qəm çəkmə, darıxma!
Meydan özünüdür!

Məzlumların tutdu məni ahı axırda,
İncitdi xəyanətlərim allahı axırda,
Oldum Salanik qələsinə rahı axırda,
Mənfalar ara türklərin şahı axırda,
Məcburi-sükun oldu, mənimki belə düşdü!
"İqbal zəbun oldu, mənimki belə düşdü!"
Qaç, Məmdəli, durma!
Çox sinənə vurma!
Məndən götür ibrət,
Sülh eylə, qudurma!
Vallah və billah,
İnsansan, inan, ah,
Fərman gedər əldən,
Saman gedər əldən,
Yalnız nə ki, Tehran,
İran gedər əldən!

**MƏŞRUTƏÇİLƏRİN MƏCBURƏN
HACI MİRZƏ HƏSƏN İMAM CAMEİNİ
İXRAC-BƏLƏD ETDİKLƏRİNDƏ
İMAM CAMENİN ZƏBAN HALI**

Mən bilməz idim bəxti də bu nikbət olurmuş,
İzzət dönüb axır belə bir zillət olurmuş,
Çərxin, əcəba, seyri də min babət olurmuş,
Millət ayılıb, talibi-hürriyyət olurmuş,
Millətdə də, yahu, belə bir qeyrət olurmuş?!
Yalqız, nə deyim, getdi mənim millət əlimdən,

Torpaq başıma, çıxdı bütün izzət əlimdən!

Təbrizdə gər olmuş idim cümə imamı,
Gizlin ki, deyil yaxşı bilir mətləbi hamı,
Pul ilə satın almış idim mən bu məqamı,
Uydurmuş idim kəndimə bilcümlə əvamı,
Əbd etmiş idim şəhərdə hər püxtəni, xamı,
Xud, mən nə bilim sübh dönüb şam olacaqmış,
İranda da hürriyyəti-islam olacaqmış?!

Tədris ilə salmışdım ələ bunca dehatı,
Bir parça çörək nökrəi etmişdim elatı,
Artırmış idim məzrəəni, ilxını, atı,
Rəncbər eləmişdim özümə çöllünü, tatı,
Dərkar idi xeyrimdə ümumin hərəkəti,
Birdən-birə getdi hamı kərrü fərim, ey vay!
Çıxdı boşa sərvət qazanan əllərim, ey vay!

Təbrizdə rahat yeyib, asudə doyardım,
Möminləri hər töhmətə olsaydı qoyardım.
Hər axmağı, xamı quzu cildində soyardım,
Həq söz deyənin canın alıb, çeşmin oyardım,
Neylərdim edərdim, necə rəng olsa boyardım,
Səd heyf, gözəl hökmi-şəriət tələf oldu!
Qanuni-əsasi də bir əngəl-kələf oldu!

Bilməm arılar mənzilinə kim çöp uzatdı.
İllərcə təğafüldə yatan xəlqi oyatdı,
Fitnə ağacın əkdə, hökumət yasa batdı,
Mən hərçi çalışdım ki, kəsəm, qol-budaq atdı,
Əhli-qərəz öz istədiyi mətləbə çatdı;
Əhkami-şəriət dəxi bir kar görərmə?
Bundan sora bir buğdanı anbar görərmə?

Lal olsa nölür Mirzə Cavadın dili, ey kaş!
Ta ağzın açıb eylədi hər gizli sözü faş!
Bir yanda yığıb Mirzə Hüseyn başına yoldaş
Cığ-mıg edib axır başıma saldıla bir daş,
Təbrizdə ta oldu bərəngixtə pərxaş,
İndi həsəbülxahişi-əhli-həsəd oldum,

Bir dadrəsim olmadı, xaric-bələd oldum.

Divanə edibdir məni Təbriz xəyalı,
Məclisdə təvazödəki nimxiz xəyalı,
Mətbəx iyi, süfrə qəmi, dəhliz xəyalı,
Sədri düyünün buyi-fərəhbiz xəyalı,
Qəndablə pürkaseyi-ləbriz xəyalı.
Bir də o gözəl günləri, ya rəb, görərəm mən?
Bu xam xəyalı edib axır ölərəm mən!

Ya rəb, nola bir də edəm ol şəhri ziyarət!
Naz ilə xüramə gələm -- arxamda cəmaət!
Gördükdə məni yol verə bu əhli-vilayət,
Təzim edə, baş endirə, qol bağlaya millət,
Bir kimsədə bir söz deməyə olmaya cürət,
Əyanları dindirəmə edə fəxrü mübahat;
Heyhat və heyhat və heyhat və heyhat!!!
Get yat və get yat və get yat və get yat!!!

"MOLLA NƏSRƏDDİN"İN 10-CU NÖMRƏSİNDƏ "QIZDIRMALI" İMZASI İLƏ YAZILAN ŞERLƏRƏ CAVAB

Madam ki, hamiyani-zülmət
Xoşlar ki, davam edə cəhalət:
Heyhat, bilirmi onda millət,
Tövhid nədir və ya nübüvvət?
Məktəb edir iqtiza zəmanə,
Bixar ola ta güli fərasət.
Ey seyr arayan o gülüstanə!
Əsli yoxu bəkləmək nə hacət?
Xab et hələ, qafilanə xab et.

Tainki uyub yatan ayılmaz,
Fərq etməz ola ya ağ, ya qarə;
Xəstə ki, başında huşu qalmaz,--
Dərdin düşünüb bulurmu çarə?

Ancaq ona türfə-türfə dəllək
Eylər hərə bir əcəb təbabət
Ey xəstə, ayılma, etmə idrak
Həp qanını əmsə də həcamət.
Dönmə o yana-bu yanə, xab et.

Aldanma quzum, ki ləfzi-kafər
Təshih olunub çıxı lüğətdən;
Madam ki, sağdı Mirzə Qənbər
Eymən deyilik bu mələnətdən.
Qoymaz ki, bu xalqı cismi-vahid
Hökmündə olub edə məişət.
Əfsaneyi-küfri şirkü mülhid
Heyhat, olurmu tərki-adət.
Bu nöqtəni qanə-qanə xab et!

MİLLƏT NECƏ TARAC OLUR OLSUN, NƏ İŞİM VAR

Millət necə tarac olur olsun, nə işim var?!
Düşmənlərə möhtac olur olsun, nə işim var?!
Qoy mən tox olum, özgələr ilə nədi karim,
Dünyavü cahan ac olur olsun, nə işim var?!

Səs salma, yatanlar ayılar, qoy hələ yatsın,
Yatmışları razı deyiləm kimsə oyatsın,
Tək-tək ayılan varsa da, həq dadıma çatsın,
Mən salim olum, cümlə cahan batsa da batsın,
Millət necə tarac olur olsun, nə işim var?!
Düşmənlərə möhtac olur olsun, nə işim var?!

Salma yadıma söhbəti-tarixi-cahani,
Əyyami-sələfdən demə söz bir də, filani,
Hal isə gətir meyl eləyim dolmanı, nani,
Müstəqbəli görmək nə gərək, ömrü fani;
Millət necə tarac olur olsun, nə işim var?!
Düşmənlərə möhtac olur olsun, nə işim var?!

Övladi-vətən qoy hələ avarə dolansın,

Çirkabi-səfalətlə əli, başı bulansın,
Dul övrət isə sailə olsun, oda yansın,
Ancaq mənim avazeyi-şənim ucalansın;
Millət necə tarac olur olsun, nə işim var?!
Düşmənlərə möhtac olur olsun, nə işim var?!

Hər millət edir səfheyi-dünyadə tərəqqi,
Eylər hərə bir mənzilü məvadə tərəqqi,
Yorğan-döşəyimdə düşə gər yadə tərəqqi, --
Biz də edərək aləmi-röyadə tərəqqi;
Millət necə tarac olur olsun, nə işim var?!
Düşmənlərə möhtac olur olsun, nə işim var?!

MÜƏLLİMLƏR SİYEZDİ

Baş tutdu müəllimlərin iclası-siyezdı,
Ey vay, učitellər yenə dərkər olacaqdır!....

Zənnimcə mənim, işbu yığıncaqda həmana
Bildirki məsail yenə təkrar olacaqdır.

Təşkil edəcəklər kişilər məktəbi-nisvan,
Qızlar oxuyub cümlə şərfədar olacaqdır.

Hər şəhərdə bir məktəbi-sənət açacaqlar,
Oğlanlar alıb həndəsə, memar olacaqdır.

Tətbiq edəcəklər yazını şiveyi-türkə,
Sibyan da sühulətlə xəbərdar olacaqdır.

Təsnif olunub tazə kütüb türk dilində,
Hər kəs oxuyub elmlə bidar olacaqdır.

Bu bir, iki, üç məsələdə yox o qədər bak,
Olsun, bəcəhənnəm, necə rəftar olacaqdır?!

Lakin bu yamandır ki, iki məzhəbə rəğmən

Bir məsələ üstündə də güftar olacaqdır.

Sünnilik ilə şiəliyi qaldıracaqlar,
İslamə yetib rəxnə, xələdar olacaqdır.

Qardaş biləcək, bir-birini şiə və sünni,
Hər əmrdə həmrəyi, həməfkar olacaqdır.

Məzhəbləri bıryanlıq edib bu učitellər,
Ancaq yavan islam adı təzkar olacaqdır.

Əfsus!.... Səd əfsus sənə, ey gözəl islam!
Kimlər sənə gör indi tərəfdar olacaqdır?!

Baş saçlı, ayaq çəkməli, mırt-mırt danışanlar
Din qədri bilib möminü dindar olacaqdır....

NEYLİYİM, ALLAH! BU URUS BAŞDILAR

Neyliyim, Allah! Bu urus başdılar
Bilməyirəm hardan aşıb-daşdılar?!
Ölkədə gündən-günə çoxlaşdılar,
Hər əmələ, hər işə çulğaşdılar,
Qoymayın, ay köhnələr, ay yaşdılar!
Heyvərələr hər yerə dırmaşdılar!

Hər biri min günə iş icad edir,
Məclis açıb nitqlər irad edir,
Şiə ikən sünniləri şad edir,
Sünni ikən şiəyə imdad edir,
Sanki bular bir-birə qardaşdılar,
Yoxdu təəssübləri, çaşbaşdılar!

Heç biri öz məzhəbinin hörmətin
Gözləməyir, gözləyir el qeyrətin;
Cümləsi bir yolda qoyub niyyətin,
Xoşlamayırlar atalar adətin;
Çünki nə sünni, nə qızılbaşdılar,

Bir yava şeydir bu başı daşdılar!

Əmr təəssüb ola bütlan neçin?
Sünni deyə şiələrə can neçin?
Şiə bilə sünnini insan neçin?
Birləşə yəni bu müsəlman neçin?
Hümmət edin, din gedir, ay başdılar!
Qoymayın aldatdı bizi saşdılar!

İndi ki, duyduq buların niyyətin --
Cəhd eləyin pozmağa cəmiyyətin!
Bunları pozmaq bizə olmaz çətin:
Harda ki, gördüz oxuyun lənətin
Hökm eləyin, küfrlə ulğaşdılar,
Dini-xudadan qırılıb qaşdılar,
Cümləsi kafirlərə yoldaşdılar,
Çünki təəssübləri yox, çaşdılar!

NƏDİR AYA, YENƏ ÜSYANLARI İRANLILARIN?

Nədir aya yenə üsyanları iranlıların?
Başladı cünbüşə tüğyanları iranlıların,
Nəqzi-əhd eylədi əyanları iranlıların,
Dərhəqiqət pis imiş qanları iranlıların!

Yansın iranlıların arxası, yandı ciyərim!
O yetim Məmdəlindən var yenə bir pis xəbərim:
Belə derlər ki, qoyub təxti qaçıb taci-sərim,
Sığınıb konsula xaqanları iranlıların,
Dərhəqiqət pis imiş qanları iranlıların!

Əhli-İran bu qədər bişərəf olsun, nə üçün?
Düşməni-tərzi-ümuri-sələf olsun, nə üçün?
Yeni Osmanlı kimi naxələf olsun, nə üçün?
Bata, ya rəb, görüm İranları iranlıların!
Dərhəqiqət pis imiş qanları iranlıların!

Üçcə il qoymadılar təxtidə rahat yaşasın,

Bir doyunca çıxarıb kef, edib işrət yaşasın,
Ta onun sayeyi-ədlində bu millət yaşasın,
Olsun asudə müsəlmanları iranlıların,
Dərhəqiqət pis imiş qanları iranlıların!

Neyləmişdi sizə, yahu, bu başıdaşdı yetim?
Ya nə vicdanə dəyər bir işə çulğaşdı yetim!
Hərə bir hoqqa çıxartdız, karıxıb çaşdı yetim,
Dedi, çıxsın dəxi qoy canları iranlıların!
Dərhəqiqət pis imiş qanları iranlıların!

Sizə öz şəninə şayəstə kərəm etmədimi?
Hökm məşruteyi-İranı rəqəm etmədimi?
Xətti-quranı öpüb yadı-qəsəm etmədimi?
Niyə bəs olmadı imanları iranlıların?
Dərhəqiqət pis imiş qanları iranlıların!

Bilmirəm, andıra qalmış bu nə hürriyyət idi?
Haradan çıxdı bu söz, ya bu necə söhbət idi?
Ölkəmiz altı min ildən bəri bir cənnət idi,
İndi qan-qan deyir insanları iranlıların,
Dərhəqiqət pis imiş qanları iranlıların!

Hələ iranlıların bir o Sipəhdarına bax!
Bəxtiyari elinin rütbəli Sərdarına bax!
Bir, sən allah, buların şah ilə rəftarına bax!
Bu da əyanları, ərkanları iranlıların!
Dərhəqiqət pis imiş qanları iranlıların!

Başına cəm eləyib hər biri bir xeyli sipah
Ki, nə var? Məmdəli, düş təxtdən, olma bizə şah!
Etdilər üç günün ərzində bütün əmri təbah,
Qaçdı, -- ax-vay! -- deyə sultanları iranlıların,
Dərhəqiqət pis imiş qanları iranlıların!

Bundan əvvəl bu gözəl ölkədə canlar var idi,
Yaxşı-yaxşı qocalar, adlı cəvanlar var idi,
Şahı haq zilli bilən sevgili xanlar var idi,
İndi Yefremlər olub xanları iranlıların,
Dərhəqiqət pis imiş qanları iranlıların!

Bir də, yahu, nə gərək el qarışa şah işinə?
Göz açıb diqqət edə gah özünə, gah işinə?
Şah olan kəs olur ancaq özü agah işinə --
Yoxsa hər silsiləcünbanları iranlıların?
Dərəcəqət pis imiş qanları iranlıların!

Şah bilər ölkədə hər nə götürər, hər nə qoyar,
Gah cibin, gah dərisin hər kimin istərsə soyar,
Baş kəsər, ev dağıdar, can çıxarar, göz də oyar --
Min də cıxsə göyə əfğanları iranlıların....
Bəcəhənnəm ki, yanır canları iranlıların!
Şahın öz əbdidir insanları iranlıların!
Dərəcəqət pis imiş qanları iranlıların!

NEÇİN MƏKTƏBƏ RƏĞBƏTİM OLMAYIR?

Neçin məktəbə rəğbətim olmayır?--
Cibim dolmayır, dolmayır, dolmayır!

Mənə hər qəzetçi bərəldir gözün,
Yazır hey qəzətlərdə məktəb sözün,
Sözün qoy deyim bir kərə lap düzün:
Bu işdən mənə bir qazanc olmayır!
Cibim dolmayır, dolmayır, dolmayır!

Oxur, bundan hər kəs qanar həqqini,
Qanan mütləq ali sanar həqqini,
Axund isə xəlqin danar həqqini,
Bununçun mənim rəğbətim olmayır!
Cibim dolmayır, dolmayır, dolmayır!

Mənə xeyirsiz olduğuyçun bu kar,--
Ona bağlaram küfr adın zinhar,
Cəmət də duymuş bunu aşıkar;
Bu işdən mənə bir qazanc olmayır!
Cibim dolmayır, dolmayır, dolmayır!

Və bir də bu məktəblilər bilümm
Oxurlar kamalınca ali ülm,
Edirlər bizə sonra yeksər hücum,
Bununçun ona rəğbətım olmayır!
Cibim dolmayır, dolmayır, dolmayır!
Əgər məktəb əmrində bilintixab
Mənə tapşırılsa ümumən hesab,--
Mən ol vəqt, haşa, edəm ictimab!?
Fəqət indilik bir qazanc olmayır!
Cibim dolmayır, dolmayır, dolmayır!

Ax! ... ax!.... Ay keçən günlərim! Vay mənə!
Hər evdən gəlirdi neçə pay mənə --
Plov, halva, bal, yağ, şəkər, çay mənə.
Nə çarə ki, indi bular olmayır!
Qarın dolmayır, dolmayır, dolmayır!

Çətindir bizimçin bütün məsələ,
Bir ildə üç ehsan da keçmir ələ,
Belə qalsa iş razı olluq hələ,
Bu da olmayır, olmayır, olmayır!
Qarın dolmayır, dolmayır, dolmayır!

Yığıncaqlar indi söz ilə ötür,
Beş-üç kəlmə söz söylənir, iş bitir,
Fəqət şənımız günbəgündən itir,
Bizə ehtiram olmayır, olmayır!
Qarın dolmayır, dolmayır, dolmayır!

NAƏHL OLANA MƏTLƏBİ ANDIRMAQ OLURMU?!

Naəhl olana mətləbi andırmaq olurmu?!
Söz qanmayana zor ilə qandırmaq olurmu?

Könlüm sənə maildir əzəldən bəri, ey pul!
Olsam da nolur tətinə il-günü məşğul,
Sənlə görürəm kəndimi hər bəzmdə məqbul.
Sənsiz bu cəhan əhlin inandırmaq olurmu?!

Naəhl olana mətləbi andırmaq olurmu?!

Sənsən mənim əfzuneyi-sərmayeyi-fəxrim,
Sənlə ucalır mərtəbeyi-payeyi-fəxrim,
Gər dönsə üzün qıblədən, ey mayeyi-fəxrim,
Səndən yana göz nuru dolandırmaq olurmu?!
Naəhl olana mətləbi andırmaq olurmu?!

Canım üzülüb səndən ötür xəlqi soyunca,
Bir yatmamışam ta səni sənduqə qoyunca.
Dərlər mənə: pul yığmayı boşla, ye doyunca!
Eşq əhlini sövdadan usandırmaq olurmu?!
Naəhl olana mətləbi qandırmaq olurmu?!

Kasib deyiliz, sikkeyi-pulu tanırız biz,
Pul ilə olan şənü şüunu qanırız biz,
Bir həbbə zərər yetsə pula odlanırız biz,
Yansın ciyərim! Dövləti yandırmaq olurmu?!
Naəhl olana mətləbi andırmaq olurmu?!

Səy eyləmişəm bir neçə il zirəkü çalak,
Hardansa keçib girimə çox sərvətü əmlak,
Bir acizə rəhm etməyib ömr eyləmişəm pak,
İndi bu süluki yavalandırmaq olurmu?!
Naəhl olana mətləbi andırmaq olurmu?!

Bunlar keçər, indi düşüb el başqa həvayə,
Pul istənilir məktəb açılsın füqərayə,
Oğlan oxusun, qız oxusun payəbəpayə.
Kasıbları elmə ucalandırmaq olurmu?!
Naəhl olana mətləbi qandırmaq olurmu?!

Dəxli mənə nə elm oxuya millət uşağı?!
Təhsili-kəmalat edə ya ümmət uşağı?!
Getsin işə bu tənəlü biğeyrət uşağı!
Canım, gözüm, arifləri qandırmaq olurmu?!
Naəhl olana mətləbi andırmaq olurmu?!

Bizlərdə yox idi belə adət, -- yeni çıxdı,
Övrətlərə tədrisi-kitabət yeni çıxdı,

İslamə xələl qatdı bu bidət, -- yeni çıxdı,
Bu çeşməni bir növ bulandırmaq olurmu?!
Nəhl olana mətləbi qandırmaq olurmu?!

NEÇİN VERMƏYİR?

Bircə bu məşrutəni şah neçin verməyir?
Gah verir filməsəl, gah neçin verməyir?

Gərçi bu gün şah bizim başımıza sayədir,
Nami-hümayunu hər mətləbə pirayədir,
Leyk bu ancaq həman gördüyünüz qayədir,--
Hər səsə bir səs verir, kəndisi bimayədir,
Yoxsuza olmaz demək -- var ... neçin verməyir?
Bircə bu məşrutəni şah neçin verməyir?

Hərzə danışma, kişi, gözlə ədəbi zinhar,
Şahımızı bilmə çox oylə səfahəti-şiar,
Əqli-səlim əhlidir büsbütün ali-Qacar,
Verməyir, əlbəttə, bir hikməti var, sirri var,
Yoxsa bu keyfiyyətə rah neçin verməyir?
Gah verir filməsəl, gah neçin verməyir?

Yox bu işin başqa bir hikməti, ya mikməti,
Əyri otur, düz danış, vazeh edək söhbəti,
Bir kərə al boynuna var yazığın nikbəti.
Şah cəvanbəxt isə bəs nə səbəb milləti
Həftədə bir aldadır, gah neçin verməyir?
Bircə bu məşrutəni şah neçin verməyir?
Gah verir filməsəl, gah neçin verməyir?

ÖVRADIMIZ, ƏZKARIMIZ ƏFSANEYİ-ZƏNDİR

Övradımız, əzkarımız əfsaneyi-zəndir,
Əfsaneyi-zən nuri-dilü ruhi-bədəndir,

Çün hübbi-nisa lazimeyi-hübbi-vətəndir,
Əhli-vətəniliz, hübbi-vətən yad alırsız biz!
Dindarləriz, gündə bir arvad alırsız biz!

Yox fərq bizim hündür ilə alçağımızda,
Daim görürüz iş bu qocalmış çağımızda,
Cüt-cüt durur övrət solumuzda, sağımızda,
Şəhvət quluyuz, nəfsdən imdad alırsız biz!
Dindarləriz, gündə bir arvad alırsız biz!

Hər şam gərək üqdeyi-əfkar açılsın,
Fəvvareyi-iqbaldən amal saçılsın,
Hər sübh namaz etmədən həmmama qaçılsın,
Təthir edərək dillərə övrət alırsız biz!
Dindarləriz, gündə bir arvad alırsız biz!

Bu məşğələlər şiveyi-əşyaxi-zamandır,
Ata-babamızdan bizə miras hamandır,
Zənn eyləmə süstüz, qanımız od kimi qandır,
Bu yolda töküb qanımızı ad alırsız biz!
Dindarləriz, gündə bir arvad alırsız biz!

Sair miləl övrətlə ədalət edir, etsin,
Övrət ərə, ər övrətə rəğbət edir, etsin,
Hər kim ki, bir övrətlə qənaət edir, etsin,
Üç-dördün ötüb siğədə tədad alırsız biz!
Dindarləriz, gündə bir arvad alırsız biz!

Tədədi-nisa bir hünəri-sariyəmizdir,
Tez boşluyuruq, çün bu libas ariyəmizdir,
Övrət nə demək? Xadiməmiz, cariyəmizdir!
Hərçənd alan vəqtdə azad alırsız biz....
Dindarləriz, gündə bir arvad alırsız biz!

OL GÜN Kİ, SƏNƏ XALIQ EDƏR LÜTF BİR ÖVLAD

Ol gün ki, sənə xaliq edər lütf bir övlad,

Olsun ürəyin şad!
Təyin elə cındarı ki, etsin ona imdad,
Ta dəyməyə həmzad;
Sağdan sola, soldan sağa sal boynuna heykəl,
Qoy cinni məəttəl;
Min gunə tilismata tutub eylə müqəffəl,
Gəzdir onu əl-əl;
Gər dəysə soyuq, sancılanıb olsa da bimar,
Hökm et gələ cındar;
Göstərmə təbibə o ciyərguşəni zinhar
Qoyma ola murdar;
Ağlarsa uşaq dərдинin axtarma davasın,
Ancaq söy anasın;
Qorxutsun o da damdabaca ilə çağasın,
Kəssin də sədasın;
Öyrət ona, əlbəttə, özün bir neçə mövhum,
Məhdud ola məsum;
Bu sayədə ömr eyləyə dünyada o məzlum,
Hər haləti məzmum;
Tək-tək dil açanda ona təlim elə hədyan,
Həm olma peşiman;
Bildir ona min dürlü qəbahətləri hər an,
Alsın ələ ünvan;
On yaşa yetincə uşağın eyləmə qəflət,
Qandır neçə bidət;
Ta on beşə yetdikcə tapa işdə məharət,
Həm eyləyə adət;
Göndərmə onu məktəbə, dəng eyləmə başın,
Tökmə üzə yaşın;
Hər fənd və bicliklə edər kəsib məaşın,
Saxlar özü başın;
Rahət niyə lazım edə dünyada məişət,
Quldurçuluq öyrət;
Tainki qumar oynaya, qətl eyləyə, qarət,
Xoşdur belə sənət;
Dünyanı soyub eyləyə hər gün səni xürsənd,
Sağ ol, belə fərzənd!
Evdə tapılır indi dəxi çay, plov, qənd,
Kimdir sənə manənd!
Nəgah alınıb həbsə, tutarsa səni vəhşət,

Ver hakimə, rüşvət;
Sat var-yoxunu, advokata ver neçə xələt,
Puç ol hələ-hələbət;
Axırda olub həsrəti-didari-cəməli,
Qal kisəsi xali;
Qaldıqda oğulsuz dəxi tez başla sualı.
Al vizrü vəbali,
Tap rizqi-hələli,
Ay başı bələli,
Yığ dəymişi, kali,
Olmaz oxumaqdan
Tapmaq bu cələli....

OLMUR, OLMASIN

Ata:

-- Kuçədə tullan, ey oğul, sənətin olmur, olmasın!
Sənətə, dərsə, məktəbə rəğbətin olmur, olmasın!

Oğul:

-- Kəsbinə getməyə, ata, fürsətin olmur, olmasın!
Gündə bir arvad al, boşa, qeyrətin olmur, olmasın!

Ata:

-- Axşam olanda çıx çölə, gəlmə sabaha tək hələ,
Neyləsən eylə, bir belə ismətin olmur, olmasın
İffətin olmur, olmasın!

Oğul:

-- Axşam olanda yax həna, düz zəvəcatı yan-yana,
Girdin o dəm ki yorğana, halətin olmur, olmasın!
Qüdrətin olmur, olmasın!

Ata:

-- Tezdən ayılma bir səhər, dərsinə qılma bir nəzər,
Elm oxumaqda, müxtəsər, niyyətin olmur, olmasın!
Himmətin olmur, olmasın!

Oğul:

-- Saqqalı bağlı hər səhər isti həmamə qıl güzər,
Qorxma, azarlasan əgər; səhhətin olmur, olmasın!
Behcətin olmur, olmasın!

Ata:

-- Uşqoladan çıxan zaman, hər yeri vurnuxan zaman,
El sənə pis baxan zaman, ibrətin olmur, olmasın!
Xiclətin olmur, olmasın!

Oğul:

-- Tək həyəətə girən zaman, qonşu qızın görən zaman,
Şövk ilə dindirən zaman, övrətin olmur, olmasın!
Qismətin olmur, olmasın!
Başına eşqi dolmasın!
Rişini Zalxa yolmasın!

PA ATONNAN, NƏ AĞIR YATDI BU OĞLAN, ÖLÜBƏ?

Pa atonnan, nə ağır yatdı bu oğlan, ölübə!
Nə də tərپənməyir üstündəki yorğan, ölübə!

Bu qədər qışqırığa durdu qonum-qonşu təmam,
Dəbərişməz də, veribdir, deyəsən, can, ölübə!

Demək olmaz dirilər tək yatıb, əlbət, duracaq,
Ölülər yatmağıdır, yox buna payan, ölübə!

Çox sovuqdur çıxan ahəstəcə tək-tək nəfəsi,
Bədənində donuşub, laxtalanıb qan, ölübə!

Cumuxub canına bitlər, birələr, hiss edəmir,
Çalsa əqrəb də hənuz eyləməz amman, ölübə!

Hansı bir doktora ərz etdim onun illətini,
Dedi: çək bundan əlin, boşla, bu çoxdan ölübə!

Nə masaj ilə, nə məsnui-tənəffüslə bunun
Və nə dağ ilə olur dərdinə dərman, ölübə!

Bunu həтта düşünüb cümlə müsəlman uşağı
Hər vilayətdə deyirlər: pa atonnan, ölübə!

Məzəli lap bu ki, bir parə urus damaları
Qoşulub bunlara derlər ki: müsəlman ölübə!

Aman, ay Molla dayı, bir kitab açıdır, fala bax,
Tapmasan çarəsini sən də de ordan: ölübə!

PULA TƏVƏCCÖH

(Bənzətmə)

Nuri-çəşmanımmısan, ey pul, ya canımmısan?
İsmətim, namusum, irzim, qeyrətim, qanımmısan?
Hörmətim, fəxrım, cəlalım, şövkətim, şanımmısan?
Müşəfım, Məkkəm, Mədinəm, qibləm, ərkanımmısan?
Məzhəbim, dinimmi, ayinimmi, imanımmısan?

Keçdi ömrüm şügli-təhsilinlə mövqufı-məlal,
Dərdə düşdüm, bəstəri-həsərdə qaldım xəstə-hal,
Səndədir könlüm yenə etsəm cahandan irtihal,
Sən mənim ömrüm, həyatım, cövhərim, canımmısan?
Məzhəbim, dinimmi, ayinimmi, imanımmısan?

Ah, zalım, ah kim, oldum yolunda can fəda,
Bir doyunca qıymadım səndən alam zövqü səfa,
İndi varislər hücumavər olub yeksər sana,
Varisin, yaxud mənim mali-cibişdanımmısan?
Məzhəbim, dinimmi, ayinimmi, imanımmısan?

Eyləməz varislərim mən tək səni sənduqə dərc,
Hər biri eylər səni bir növ ilə min yerdə xərc,
Restoranlarda, klublarda olarsan hərcü mərc,
Hər yetən çeynər səni, bilməm ətim, qanımmısan?
Məzhəbim, dinimmi, ayinimmi, imanımmısan?

Sevdiyim, bundan belə hini-zəvalındır sənin,
İşbu vəch ilə könül cayi-mələlidir sənin,
Xatırım, qəlbim, sərim vəqfi-xəyalındır sənin,
Sən məni məftun edən nazəndə cananımmısan?
Məzhəbim, dinimmi, ayinimmi, imanımmısan?

Səndən əl çəkməzdim olsaydı əlimdə iqtidar,
Lakin icbarən əcəl eylər məni səndən kənar,
Canım ağzımdan çıxınca söyləyəm biixtiyar:
Nuri-çəşmanımmısan, ey pul, ya canımmısan?
Məzhəbim, dinimmi, ayinimmi, imanımmısan?

QAMÇI

Bəxtəvər kimlər idi aləmdə?
Deyə, məndən elədi molla sual.
Mollanın kəndini göstərməm də:
Etdi təsdiq, həmi qət məqal.

QORXURAM

Payi-piyadə düşürəm çöllərə, --

Xari-müğilan görürəm, qorxmuram.

Seyr edirəm bərrü biyabanları, --
Quli-biyaban görürəm, qorxmuram.

Gah oluram bəhrdə zövrəqnişin, --
Dalğalı tufan görürəm, qorxmuram.

Gah çıxıram sahilə, hər yanda min
Vəhşi-ğüran görürəm, qorxmuram.

Gah şəfəq tək düşürəm dağlara, --
Yanğılı vulkan görürəm, qorxmuram.

Gah enirəm sayə tək ormanlara, --
Yırtıcı heyvan görürəm, qorxmuram.

Üz qoyuram gah neyistanlara, --
Bir sürü aslan görürəm, qorxmuram.

Məqbərəlikdə edirəm gah məkan, --
Qəbirdə xortdan görürəm, qorxmuram.

Mənzil olur gah mənə viranələr, --
Cin görürəm, can görürəm, qorxmuram.

Xarici mülkündə də hətta gəzib
Çox tuhaf insan görürəm, qorxmuram.

Bu küreyi-ərzdə mən, müxtəsər,
Müxtəlif əlvan görürəm, qorxmuram.

Leyk, bu qorxmazlıq ilə, doğrusu,
Ay dadaş, vallahi, billahi, tallahi,
Harda müsəlman görürəm, qorxuram!....

Bisəbəb qorxmayıram, vəchi var:
Neyləyim axır, bu yox olmuşların

Fikrini qan-qan görürəm, qorxuram,

Qorxuram, qorxuram, qorxuram!....

QAÇ, AT BASDI!

Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!
Ötüşdən çıxan bir cəmaət gəlir!
Edib cümlə əqvama sibqət, gəlir!
Verib hər kəsə dərsi-ibrət, gəlir!
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

Çəkil, yol ver, at bağı çatlatmışıq,
Vurub yıxmış, tutmuşuq, atmış,ıq,
Çapıb qovmuşuq, qan-tərə batmışıq,
Yığıb milləti bir yerə qatmışıq,
Müsavat, ədalət, üxüvvət gəlir!
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

Neçə əsrdir indi bilehtimam
Qoyub nami-milliyyətə ehtiram,
Qoçaq əlləşib, çarpışıb sübhü şam,
Xüsusən bu sonku beş ildə tamam
Edib aləmə bəxşi-heyrət, gəlir!
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

Nədir, yoxsa zənnincə etdim xəta?
Sus! Etməm xəta! Söyləməm nabəca!
Məzah etmiş oldum sanırsan bəsa?
Dodaq altı gülmək nədir, söylə ya?
Sənə bəlkə bunlar zərafət gəlir?
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

Buyur, qıl da dünyaya ətfi-nəzər,
Müsəlman kimi kim olub bəxtəvər?
Bu İran, o Türkiyə -- həp bixətər,
Əvət, başla Fasdan Xətaya qədər
Baxıldıqca qəlbə məsərrət gəlir....
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

O Albanyada arnavut qeyrəti,
Bu Qəzvindəki mürtəce heyəti,
Kiritdə müsəlmanların haləti,
Buxarada məzhəbcilər söhbəti,
Yəməndən də başqa rəvayət gəlir,
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

Bu Rusiyyənin əhli-imanları
Ki, yəni bu səmtin müsəlmanları,
O yekşənbə, cümə, bu dükkənləri,
O dum macərəsi, bu vicdanları,
Hələ etiraza nə həcət gəlir?
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

Bu Qafqaz, bu da Qafqaz arifləri,
Bu da əhli-nazə təarüfləri,
Bu millət yolunda məsarifləri,
Bu da şanlı-şanlı məarifləri,
Bulardan dəxi boylə xidmət gəlir,
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

Bununla belə biz neçin bəxtiyar
Ölüb-itməyə də hələ iftixar?!
De, noqsanımız hansıdır zinhar?
Bu siyrət, bu surət, bu qeyrət, bu ar....
Bizə, ya, nə nisbətlə töhmət gəlir?
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

Həp əfradımızda bir əzmü səbat,
Bu əzmü səbat ilə bulduq nəcat,
Bu gün cümləmiz bəkləriz bir həyat,
Bir əhval, bir fıkr, bir iltifat....
Bu əfkara qarşı nə diqqət gəlir?
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

Hanı bizdə, yahu, nifaqü təzad?
Hanı bizdə həmdinimizlə inad?
Bu ülfət, bü rəfət, bu da ittihad!

Bax, iştə, bu məclis, bu da iniqad!
Nə mabeynə nifrət, nə lənət gəlir,
Nə böhtan, nə hədyan, nə qeybət gəlir,
Nə cib, nə cibişdan, nə rüşvət gəlir,
Qaç, oğlan! Qaç, at basdı! Millət gəlir!

QOCALIQDAN ŞİKAYƏT

Əfsus qocaldım, ağacım düşdü əlimdən,
Səd heyf cavanlıq!
Zəf eylədi aciz məni, qaldım əməlimdən,
Çəkdim nə ziyanlıq!
Saldıqca cavanlıqda keçən günləri yadə
Dərdim olur on qat!
Ya rəb, yetərəm birdəmi dünyada muradə?
Heyhat və heyhat!
Saqqal ağarıb, bel бүкүлүb, dinmə filani!
Övqatım olub təlx;
Övrət də yaxır saqqalıma gündə hənani,
"Rişi ki, bərəng əlx".
Yad olsun o günlər ki, muradımca gəzərdim
Sazəndə Oruğnan;
Min acizü biçarələrin başın əzərdim
Sillə və yumuruqnan.
Bu sayədə hər ləhzə edib səyü təlaşı,
Sərvət qazanardım;
Təhsil eləyib qol gücünə əmri-məəşı,
Dövlət qazanardım.
Əzalar isə süst olub indi qocalıqdan,
Bir dadrəsım yox!
Görməzmişən əhvalımı, düşdüm ucalıqdan,
Fəryadrəsım yox,
Heç yerdə səsim yox,
Kəskin nəfəsım yox,
Fikrimdə cəvanlıq,
Başqa həvəsım yox.

QEYRƏT VƏQTİDİR!

Mürtəce xadımlərim! Ha, indi xidmət vəqtidir!
Yatmayın, huşyar olun, iş vəqti, qeyrət vəqtidir!

Gizli cəmiyyət yapın, məclis qurun, şura edin,
Rəşt, Zəncan irticayın hər yerə icra edin,
Hər nasılsa rişeyi-məşrutəyi imha edin,
Heykəli-mənfuri-istibdadımı ihya edin,
İğtişasa başlayın, hər yerdə fürsət vəqtidir!
Yatmayın, huşyar olun, iş vəqti, qeyrət vəqtidir!

Cəhd edin göndərdiyim təhrirlər puç olmasın,
Yazdığım, göstərdiyim təzvirlər puç olmasın,
"Məmdəli-Kazim" tökən tədbirlər puç olmasın,
Verdiyim qövl, aldığım təqrirlər puç olmasın,
İndi isbati-hünər, sidqü-sədaqət vəqtidir!
Yatmayın, huşyar olun, iş vəqti, qeyrət vəqtidir!

Sanmayın ancaq Ədesdə kefdəyəm nisvan ilə,
İrtibatım yoxdur öz mülküm olan Tehran ilə,
Lafəvallah var əlaqəm büsbütün İran ilə,
Rəşt ilə, Qəzvin ilə, Kirman ilə, Zəncan ilə,
Mən işi qaldırmışam, sizdən də himmət vəqtidir!
Yatmayın, huşyar olun, iş vəqti, qeyrət vəqtidir!

Sanmayın azdır bu gün İranda əvanım mənim,
Ev başı hər yerdə var minlərcə dərbanım mənim,
Onlara sadir olur hər anda fərmanım mənim,
Mən bu yolda işdəyəm, var hər qədər canım mənim,
Leyk sizdən də mənə indi həmiyyət vəqtidir!
Yatmayın, huşyar olun, iş vəqti, qeyrət vəqtidir!

Bax nasıl İran bu saat haləti-böhrandadır!
Parlaman heyrətdə, əza mərəzi-tufandadır!
Qanmayır heç kəs ki, kəşti qanda, dərya qandadır!
Müxtəsər hər vəchlə məşrutə min nöqsandadır!
Etməyin qəflət, bu fürsətdən qənimət vəqtidir!
Yatmayın, huşyar olun, iş vəqti, qeyrət vəqtidir!

Görməyirsizmi, kişi gəh söz, gəh istefa verir,
Xeyrsizmi mənsəbindən əl çəkir, yekca verir?
Ya Nəcəfdən müctəhid müftə məgər fitva verir?
Sanma bu fitvaya bihəqqül-əməl imza verir....
İş aparmaqçın bu gün dünyada fürsət vəqtidir!
Yatmayın, huşyar olun, iş vəqti, qeyrət vəqtidir!

RƏDD OL QAPIDAN, AĞLAMA ZAR-ZAR, DİLƏNÇİ!

Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənçi!
Vaqqıldama bayquş kimi, idbar dilənçi!

Bu məclisimiz məclisi-ehsandır əgərçi,
Düzdüklərimiz neməti-əlvandır əgərçi,
Ehsan füqəra kəslərə şayandır əgərçi,
Bir adəti-irsiyyə dəxi var, dilənçi!
Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənçi!

Dövlətliləriz, məqsədimiz eyşü səfədir,
Mehmanlarımız büsbütün ərbabi-qinadır,
Kökdür, yekədir, boynuyoğundur, nücəbadır,
Bəydir, ağadır, ağzı dualı üləmadır,
Bişmişlərimiz min cürə ləzzətli qidadır,
Dikmə gözünü mətbəxə, biar dilənçi!
Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənçi!

Dəxli bizə nə boşda qalıb dəsti-sualın?
Yainki acından mələşir əhlin, əyalın?
Bax, bax, necə çirkindir o mənhus cəmalın!
Hax-tüf üzünə, surəti murdar dilənçi!
Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənçi!

Dövlətli neçin sərf edib öz bəzlü səxasın --
Əyanı qoyub, doydura şəhrin füqərasın?
Töksün görüm allah üzünün şərmü həyasın!
Əl çək yaxamızdan, itil, idbar dilənci!
Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənci!

Bir dəfə fəqir olduğunu anla da, zinhar,
Dövlətlilərin bişmişinə olma həvəskar,
Voxsa yeməyə bir zadın, öl, canını qurtar!
Etmə bu qədər bizlərə azar, dilənçi!
Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənçi!

Fəqr əhli qənilərlə mülaqat edə bilməz,
Dövlətliyə insanlığın isbat edə bilməz,
Dövlətli fəqir ilə müsavat edə bilməz,
Nöqsan gətirər şəninə bu kar, dilənçi!
Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənçi!

ŞAHNAMƏ

Şəhim, tacıdarım, qəvi şövkətim!
Mələk-ehtişamım, fələk-rüfətim!

Əgər lütfə sorsan əhvalımı,
Bu naməm sənə bildirər halımı.

O gün ki, hüzurandan ətfi-inan
Edib suyi-Təbrizə oldum rəvan,

Bu əzm ilə kim, şir tək cəng edim,
Mücahidlərə ərsəni təng edim,

Fədailəri öldürüm Xan ilə,
Biyabanları doldurum qan ilə.

Rikabımda bir tövsəni-badpa,
Açılmış başım üstə zərrin liva;

Yəminü yəsarımda sərhənglər,
Nə sərhənglər -- Rüstəmi-cənglər!

Qoşun seyl tək rubərudə rəvan,
Həşəm xeyl tək hər tərəfdə dəvan,

Boyunlarda yeksər qətari-fişəng,
Revolverlər əldə, həmayil tüfəng.

Çalınmaqda şeypurlər, naylor,
Ucalmaqda ləşkərdən urraylər.

Çəkilməkdə ərradədə tuplər,
Təbillərdə fəryad gup-guplər.

Bəli, mən bu fərxəndə iqbal ilə,
Bu şövkətlə, sətəvlə, iclal ilə

Ötüb qatdım yolların az-çoxun,
Gəlib ta ki, Təbrizə oldum yoxun.

Buyurdum, çalınsın neyü kislər,
Və getsin xəfi şəhrə casuslər.

Bu iş, fikr edirdim ki, bir dolmadı,
Ha mən söylədim bir gedən olmadı;

Gəlib qeyzə hökm eylədim ləşkərə,
Açın şəhrə üç yandan od bir kərə.

Açıldıqda atəş edərdin güman
Ki, göydən yerə od yağır nagəhan.

Fədailərin təngə düşdü işi,
Ölüb ordaca qaldı doqquz kişi.

Görüb çün bu övzai Səttar xan,
Vurub şir tək nəərə çəkdi fəğan:

-- Mücahidlər, ey qeyrətin kanları,
Qənimət bilin boylə meydanları!

Həyatın qalır bizdə son saəti,
Ağırdır bu son saətin qiyməti!

Nə bir xidmət etmişsiniz millətə --
Bütün bəstədir işbu bir saətə!

Bu söz boylə təsir edib ləşkərə, --
Hamı canü dildən dedi bir kərə:

-- Nə ölmək, biz öldürməyə hazırıq!
Gər ölsək də bu əmrə şakirik!

Deyib bu sözü şəhərdən çıxdılar,
Elə qızdılar təhrdən çıxdılar.

Mücahidlərin cünbüşündən haman
Deyərdin ki, bir məhşər oldu əyan:

Düşüb səcdəyə cümlə iklas ilə,
Niyaz etdilər niyyəti-xas ilə;

Durub bir sağa, bir sola getdilər,
Qəfildən bizə bir hücum etdilər,

Yəmini yəsərə qatıb vurdular,
Bizi əzdilər, döydülər, qırdılar.

Dədəm vay, məgər boylə də cəng olur?
Hələ lap uzaqdan nəfəs təng olur!

Xüsusən məgər boylə də Xan olur?
Bu sətəvlə də mərdi-meydan olur?

Bu halı görüb xirələndi gözüüm,
Cəhənnəm qoşun, ölmüş idim özüm....

Dedim, yaxşıdır bir dağa dırmaşım,
Əlimdə səlamət qala ta başım;

Qaçıb mərd-mərdanə çıxdım dağa,
Baxırdım o yerdən sola, həm sağa;

Nə gördüm, qaçır tülkü nisbət qoşun,

Özün də görəydin gələrdi xoşun!

Haray basdım, ah, vah, aman, qaçmayın
Davam eyləyin bir zaman, qaçmayın!

Sözüm batmadı ləşgərin beyninə,
Ox, ox! Batdı ox dövlətin eyninə!

Qoşun qaçdı, boşlandı meydani-cəng,
Bütün getdi yağmayə topi-tüfəng.

Çü gördüm olur vəzi-halım təbah --
Gətirdim iyirmi qazağə pənah;

Yanan qəlbimə sanki su saçdılar,
O yerdən alıb da məni qaçdılar.

Budur surəti-ərzi-halım mənim,
Mücahidlər ilə cidalım mənim.

Qəvi şövkətim, indi fərman nədir?
Buyur, mal nədir, baş nədir, can nədir?!

Əgərçi qaçarkən atı yormuşam,
Yenə hər nə hökmün ola durmuşam.

SATIRAM

Moldayı, salmadı el dil boğaza....
Eybi yox, gərçi qoyulduq loğaza,
Yaz bu elanımı da bir kağaza:
Açmışam Reydə geniş bir mağaza,
Çox ucuz qiymətə hər şey satıram,
Ay alan! Məmləkəti-Rey satıram!

Mağazamda tapılır hər cürə zad:
Cami-Cəm, rəyəti-Key, təxti-Qübad;
Gərçi bazarımı etməkdə kəsad

Səy edir bir para İrani nəjad,
Leyk mən baxmayıram, hey satıram!
Ay alan! Məmləkəti-Rey satıram!

Nə gərəkdir mənə bir munca ümur
Ki, edə qəlbimi bihissü hüzur?
Babama vermədi əl "abəki-şur",
Deyiləm naxələfü nabəşüur.
Qəsri-Şirin, əsəri-Key satıram!
Ay alan! Məmləkəti-Rey satıram!

İstəməm nuri, qaranlıq sevirəm,
Mülki-İranı dumanlıq sevirəm,
Boşlayıb şəhri yabanlıq sevirəm,
Bəsdə şahlıq, dəxi xanlıq sevirəm,
Səbzəvar ilə Məyamey satıram!
Ay alan! Məmləkəti-Rey satıram!

Söz mənim, ev mənim, əsrar mənim,
Ərzü namus mənim, ar mənim,
Mal mənim, məsləhəti-kar mənim,
Satıram, dövləti-Qacar mənim,
Kimə nə dəxli ki, mən şey satıram?!
Ay alan! Məmləkəti-Rey satıram!

Şah məşrutə-pənah olmaq isə,
El qoyan vəzlə şah olmaq isə,
Guş bir əmri-süpah olmaq isə,
Şah olub həmdəmi-ah olmaq isə
Xan olub, nuş eləyib mey, satıram!
Ay alan! Məmləkəti-Rey satıram!

SƏBİR

Ta gəlirik biz də bir az anlayaq, --
Məhzəri-irfanda vurur tək səbir.
Ya deyirik işləri sahmanlayaq, --
Məclisi-əyanda vurur tək səbir.

İstəyirik bir iş açaq filməsəl,
Söyləşirik bir-iki il laəqəl,
Ta deyilir pul verin, aşsın əməl, --
Ölkədə, hər yanda vurur tək səbir.

Yalxı bizi eyləməyib mübtəla:
Səfheyi-Qafqazı tutub bu bəla;
Qaxda, Qazaxda, Şəkiddə bərməla,
Şişədə, Şirvanda vurur tək səbir.

Lakin o yerlərdə gedir, durmayır,
Bir elə layiqli kələk qurmayır,
Gəncədə derlərsə vurur, vurmayır,
Oylə ki, Səlyanda vurur tək səbir.

Andıra qalmış nə yaman səslənir!
Söz deməyə vermir aman, səslənir!
Ox atılır, sanki kaman səslənir!
Sahəti-meydanda vurur tək səbir.

Hərzə nə şura və nə məclis bilir,
Nə düşünür yaxşı, nə bir pis bilir,
Qorxmur, utanmır, nə də bir his bilir,
Hücrədə, dükkanda vurur tək səbir.

SƏRHESAB

Səs ucalaşdı, qoymayın!
Millət oyaşdı, qoymayın!
Riştəyi-dərsə, məktəbə
Cümlə dolaşdı, qoymayın!
İş yavalaşdı, qoymayın!

El uyuşub azanlara,
Gündə qəzet yazanlara,
Od vurulub qazanlara,

Qaynadı, daşdı, qoymayın!
Həddidən aşdı, qoymayın!

Tərk eləyin cavanları,--
Zərrəcə yoxdu qanları!
Sözləri doğru isə də
Başları saşdı, qoymayın!
Çöhrə tərəşdı, qoymayın!

Sehri, füsunu xoşlayın,
Şairi, şeri boşlayın,
Məktəb ilə bu firqənin
Bağrı badaşdı, qoymayın!
Nikbəti var, səsin kəsin!
Qarğa, dolaşdı, qoymayın!
Cox pis ulaşdı, qoymayın!

Kafir olub, vurun, vurun!
Riştəyi-ülfətin qırın!
Yazdığı şerini cırın!
Dinə sataşdı, qoymayın!
Küfrə bulaşdı, qoymayın!

Əqli, şüuru, fəhmi yox,
İrzü həyada səhmi yox,
Məzhəbi, dini, rəhmi yox,
İşləri yaşdı, qoymayın!
Lap danabaşdı, qoymayın!
Qırıldı, qaşdı, qoymayın!
Gözdən uzaşdı, qoymayın!

SUAL-CAVAB

- Görmə! -- Baş üstə, yumaram gözlərim.
- Dinmə! -- Mütiəm, kəsərəm sözlərim.
- Bir söz eşitmə! -- Qulağım bağlaram.
- Gülmə! -- Pəkey, şamu səhər ağılaram.

- Qanma! --Bacarmam! Məni məzur tut,
Boyləcə təklifi-məhalı unut!
Qabili-imkanmı olur qanmamaq?
Məcməri-nar içrə olub yanmamaq?
Eylə xəmuş atəşi-suzanını,
Qıl məni asudə, həm öz canını.

SƏBƏB BOYNU YOĞUN OLDU!

Qəmi möhnət füzun oldu,
Səbəb boynu yoğun oldu!
Əliflər döndü nun oldu,
Səbəb boynu yoğun oldu!

Nə üçün kişvəri-İran
Olur şəxsiyyətə qurban?
Məgər bayquş sevir viran
Və ya tale zəbun oldu?
Səbəb boynu yoğun oldu!

Nədən oldu iki dilli,
Ürəklər qaldı nisgilli,
Dağıldı məclisi-milli,
Əməllər sərnigun oldu?
Səbəb boynu yoğun oldu!

Neçin məşrutə bağlandı,
Müzəvvirlər qoçaqlandı,
Qarınlar doydu, yağlandı,
Vətən darülcünün oldu?
Səbəb boynu yoğun oldu!

Qəsəm etdi inandırdı,
Neçin rəyin dolandırdı,
Özün dünyaya andırdı,
Mütii-nəfsi-dun oldu?
Səbəb boynu yoğun oldu!

Nədən ləğv oldu peymanlar,
Verildi odlu fərmanlar,
Bütün odlandı quranlar,
Cinayət rəhnümun oldu?
Səbəb boynu yoğun oldu!

Nədən qalxışdı xulqanlar,
Satıldı pula imanlar,
Töküldü bigünah qanlar,
Ürəklər laləgun oldu?
Səbəb boynu yoğun oldu!

Nə üçün susdu natiqlər,
Alındı həbsə sadıqlər,
Fəqət bəzən münafıqlər
Varıb nurülüyun oldu?
Səbəb boynu yoğun oldu!

Nədir təkfiri "Əxbar"ın,
Nədir təhqiri "Əbrar"ın,
Nədir təqsiri "Əhrar"ın,
Ki, böylə qərqi-xun oldu?
Səbəb boynu yoğun oldu!

Qürari-intihasından,
Həya qılmaz ədasından,
O "keyfi-mayəşa"sından
Neçin "layəsəlun" oldu?
Səbəb boynu yoğun oldu!

SƏBR EYLƏ!

Bəlayi-fəqrə düşdün, razı ol, biçarə, səbr eylə!
Üzün oldisə gər külfət yanında qarə, səbr eylə!

Əsiri-qeydi-fəqr oldun, yazıq, təslimi-hirman ol,

Çalışma, bir işə getmə, fəqət məyusü nalan ol,
Qəzayə çarə yox, giryan ol, üryan ol, pərişan ol,
Səbur ol, şakir ol, yəni müsəlman ol, müsəlman ol,
Çatar öz rizqi-məqsumun, dolan avarə, səbr eylə!
Bəlayi-fəqrə düşdün, razı ol, biçarə, səbr eylə!

Maaşın ta ki, təng oldu ənis ol dərdü möhnətlə,
Boş ol, süst ol, ümidin qət qıl, yar ol ətalətlə,
Bunu təqdirə nisbət ver, yaşa daim rəzalətlə,
Həvadə seyr edən insana baxma çeşmi-qeyrətlə,
Burax kəsbi, unut səyi, yapışma karə, səbr eylə!
Bəlayi-fəqrə düşdün, razı ol, biçarə, səbr eylə!

Yetərkən zalimin zülmü sənə dövrü qəzadən bil,
Çatarkən amirin zəcri, -- onu seyri-səmadən bil,
Ozün öz iczinə bais olurkən masəvadən bil,
Bu məşumiyyəti biganədən gör, aşınadən bil,
Əzil, pamal ol, axtarma buna bir çarə, səbr eylə!
Bəlayi-fəqrə düşdün, razı ol, biçarə, səbr eylə!

Əgər çox təngdil olsan bu işdən qıl fəğan, ağla,
Girişmə başqa bir tədbirə, ancaq hər zaman ağla,
Bütün dünyadən əl çək, aşikar ağla, nihan ağla,
Qapansın gözlərin, fıkrin, düşünmə, görmə, yan, ağla,
Tüpür namusa, baxma nəngə, gəlmə arə, səbr eylə!
Bəlayi-fəqrə düşdün, razı ol, biçarə, səbr eylə!

Fəqət bir iş də görmək istər isən gör müsəlman tək,
Təhəmmül eylə cövri-mülkədarə, işlə heyvan tək,
Çalış, ək, biç, aparsın bəy, evin qalsın dəyirman tək,
Ayılma, haqqını qanma, xəbərdar olma insan tək,
Darılma, incimə, tab eylə hər azarə, səbr eylə!
Bəlayi-fəqrə düşdün, razı ol, biçarə, səbr eylə!

Əgər az-çox var isə qeyrətin kafirlərə baxma,
Bir asan kəsibə məşğul olmaq ilə dindən çıxma,
Uşaqlarçın çörək çıxsın deyə ha, din evin yıxma,
Babalın boynuma, get fələlək et, qəlbini sıxma,
Sənə iş sahibi pul verməsə, yan narə, səbr eylə!
Bəlayi-fəqrə düşdün, razı ol, biçarə, səbr eylə!

Və yaxud gər əsər varsa canında zorü-qüvvətdən,
Qolun güclü, üzün qansız, dilin xalisə rəhmətdən,
Qutar bir dəfəlik dərdü-ələmdən, bari-möhnətdən,
Quduzluq işdə bir pişə, gözəl hər dürlü sənətdən:
Bas al, kəs al, vur al, yıx al, qoşul fuccarə, fəxr eylə!
Məqami-hörmətə çatdın dəxi həmvarə fəxr eylə!

Yanaş əşrarə, fəxr eylə!
Bulaş hər karə, fəxr eylə!
Tutulma nəngə, namusə,
Utanma arə, fəxr eylə!

SOLDUMU GÜLZARIN, EY FAİQ NEMAN PƏSƏR?

"Molla Nəsrəddin " jurnalının mühərrirlərindən
Ömər Faiq Nemanzadənin hökumət tərəfindən
tevqif olunması münasibətilə

Soldumu gülzarın, ey Faiq Neman pəsər?
Laləyi-nemanların oldumu xunin cigər?
Sənə dəsti-qəza çəkdimi sixi-kədər?
Nərkisi-şəhlələrən jaləçəkan oldumu?
Şimdi sənə mən deyən mətləb əyan oldumu?

Söyləmədimmi sənə rahat otur heyfsən?
Çəkmə bu millət qəmin, çək özünə keyf sən!
Xana deyildir sənin, getməlisən, zeyfsən!
Eyləmədin etina qissə haman oldumu?
Şimdi sənə mən deyən mətləb əyan oldumu?

Fayidə verməz dedim etdiyin əfqan sənə,
Halına yandıqların eyləməz ehsan sənə,
Məskən olur aqibət, guşəyi-zindan sənə,
Guşəyi-zindan sənə işdə məkan oldumu?
Şimdi sənə mən deyən mətləb əyan oldumu?

Mən demədimmi sənə başda otur tac tək,
Durma müqabil, bəla tirinə amac tək,
"Dad məni tutdular" söyləmə dürrac tək,
Balü-pərin nagəhan, tirə nişan oldumu
Şimdi sənə mən deyən mətləb əyan oldumu?

Mən demədimmi sənə girmə işə canilən,
Xovf elə sallaşma çox, bəylərilən, xanilən
Olmagilən həm rəviş, məclisi-iranilən,
Məclisi-İranda bir şevkətü-şan oldumu?
Şimdi sənə mən deyən mətləb əyan oldumu?

Mən demədimmi sənə, həzrəti-zişanları
Eyləmə dəvət əbəs, birliyə işanları,
Sən ki, yıxa bilməsən, bunca pərişanları,
Məsələyi-ittihad həllü-bəyan oldumu?
Şimdi sənə mən deyən mətləb əyan oldumu?

TƏRANEYİ-ƏSİLƏNƏ

Nə soxulmusan arayə, a başı bəlali fələ?!
Nə xəyal ilə olubsan belə iddəalı, fələ?!

Sənə dinmədikcə, əbləh, azıxıb yolun çaşırsan,
Qapıda dayanmayıb da zala doğru dırmaşırsan,
Qara fəhlə olduğunda bəyü xanla çulğaşırsan,
Bəyə bizdə görməyirsən bu qədər cəlali, fələ?!

Nə çığır-bağır salırsan, yorulub usanmayırsan,
Ədəb ilə öz məqamın tanıyıb dayanmayırsan,
Hələ köhnə paltarından qızarıb utanmayırsan,
Başına qoyub gəlirsən yekə bir motalı, fələ?!

Buna bax, bu sir-sifətlə danışır da bir ibarə!....
Gözüm ağrıyır edəndə bu qırılmış nəzarə....
Gətirib buraxdı kimlər buları bizim diyarə?
Nə bilim haralı kasıb, nə bilim haralı fələ?!

Belə idi adət əvvəl? Bəyə yalvarardı kasıb,
Nücbaləri görəndə ayağa durardı kasıb,
İki qat olub ədəblə bəyə baş vurardı kasıb,
Var idi vəfalı kasıb, var idi həyalı fəhlə!

Dəyişib zəmanə indi, dolanıb bütün ümurat,
Ayağı çarılıqlılar da gəlib istəyir müsavat,
Belə əsrdə məişət bizə xoş keçərmi, heyhat!
Ayılıb yatan cəməat, göz açıb qapalı fələ!

Adə, fəhlə, sən get əlləş, sana günlərin ay olsun,
Get olarla söz danış kim, sənə fəqrdə tay olsun,
Bəşəriyyət aləmində nəyinə görə pay olsun?
Bu deyilmi baş-qulağın, a başı havalı fələ?!

Bəşəriyyət axtarırsan, hanı rütbəvü cəlalın?
Mədəniyyət axtarırsan, hanı pulu-mülkü-malın?
Əzəmiyyət axtarırsan, hanı xalisən, mənalın?
Hanı taqə-taqə şalın, a cırıq çuxalı fələ?!

Danışırsan azğın-azğın, hanı qəsri-zərnigarın?
Hanı Anna tək barışnan, hanı Sonya tək nigarın?
Hanı məclisi-qumarın, rüfəqayi-meygüsarın?
Hanı nəşəyi-xumarın, a qalın qafalı fələ?!

Əgər istəsəydi allah, ki səni edəydi məqbul,
Bizə verdiyi tək, əlbət, sənə həm verərdi pul-mul.
Di utan ləyaqətindən, barı olma bunca məchul!
Quru-boş əl ilə umma özünə kəmalı, fələ!

Qələt eylə, etmə bir də belə boş xəyalı, fələ!
Dur itil, cəhənnəm ol, get, ürəyim daralı, fələ!

TÖMEYİ-NƏHAR

Çığırma, yat, ay ac toyuq, yuxunda çoxca darı gör!

Sus, ay yazıq, fəzadəkı üqabi-canşıkırı gör!

Hinində daldalanma çox, həyətdə də dolanma çox,
Yiyəndəki bıçağə bax, o tiği-abdarı gör!

Gətirdiyin yumurtadan nəticə cücə gözləmə,
Qazanda qayqanağa bax, ocaqdakı şərari gör!

Taxıl, taxıl deyib də çox çıxırma zəngəzurlu tək,
Bəyin, xanın, xanın, bəyin əlində ehtikarı gör!

Mənəm-mənəm deyənlərin inanma çox da qövlünə,
Gərəkli gündə onların qıçındakı fərarı gör!

Amandır, uyma vaizin həlavəti-kəlamına,
Əba-qəbanı qovza bax, içində zəhrmarı gör!

Bu əğniyaların uzun görüncə ehtiyacda,
Get, ey fəqiri-binəva, kəfən bürün, məzarı gör!

Bu inteliklərin sözün gətirmə heç aralığa,
Oları görmək istəsən şərabı gör, qumarı gör!

Palitqadır hər işləri, alışları, verişləri,
Olarda bir əməl fəqət quru, boş iftixarı gör!

TƏRPƏNMƏ, AMANDIR, BALA, QƏFLƏTDƏN AYILMA!

Tərpənmə, amandır, bala, qəflətdən ayılma!
Açma gözünü, xabi-cəhalətdən ayılma!
Laylay, bala, laylay!
Yat, qal dala, laylay!

Aldanma ayıqlıqda fəraqət ola, heyhat!
Qəflətdə keçənlər kimi ləzzət ola, heyhat!
Bidar olanın başı səlamət ola, heyhat!

At başını yat, bəstəri-rahətdən ayılma!
Laylay, bala, laylay!
Yat, qal dala, laylay!

Açsan gözüünü rəncü məşəqqət görəcəksən,
Millətdə qəm, ümmətdə küdurət görəcəksən,
Qıldıqca nəzər millətə heyrət görəcəksən,
Çək başına yorğanını, nikbətdən ayılma!
Laylay, bala, laylay!
Yat, qal dala, laylay!

Bir ləhzə ayıldınsa, qutar canını, yuxla,
At tiryakını, çək, baba, qalyanını, yuxla,
İncinsə sağın, ver yerə sol yanını, yuxla,
İllərcə şüar etdiyin adətdən ayılma!
Laylay, bala, laylay!
Yat, qal dala, laylay!

Göz nurudur uyqu, onu dur etmə gözündən,
Yol vermə məbada çıxsa bir ləhzə sözündən,
Amma elə bərk yuxla ki, həтта get özündən,
Afağı dutan şurü qiyamətdən ayılma!
Laylay, bala, laylay!
Yat, qal dala, laylay!

**TÜRK ALƏMİNİN ŞEKSPİRİ OLAN
NAMİQ KAMAL HƏZRƏTLƏRİNİN
"AMALIMIZ-ƏFKARIMIZ İQBALİ VƏTƏNDİR"
MƏTLƏLİ ŞƏRİNƏ NƏZİREYİ-TƏMƏSXÜRANƏ**

Amalımız, əfkarımız ifnayı-vətəndir,
Kinü qərəzü hirs bizə rahi-bədəndir,
Əfal yox, ancaq işimiz lafi-dəhəndir,
Dünyadə əsarətlə bütün kam alırıq biz,
Qafqazlılarız, yol kəsiriz, nam alırıq biz.

Əqrəb kimi neştər gücü var dırnağımızda,

İslam susuz olsa, su yox bardağımızda,
Hər küncdə min tülkü yatıb çardağımızda,
Min hiylə qurub rütbəvü ikram alırıq biz,
Qafqazlılarıq, yol kəsirik, nam alırıq biz.

Qafqazlı adı aləmə ikrah rəsandır,
Quldur, qoçumuz zülmə məşhəri-cahandır,
Kim dərşə tərəqqi edərik, mənə, yalandır,
Bəxli həsədə adət edib kam alırıq biz,
Qafqazlılarıq, yol kəsirik, nam alırıq biz.

Biz xoşlamalıq dərşə ki, min məktəb açılsın,
Gər min də maarif sözü dünyaya saçılsın,
Məktəbdə nə hörmət ki, o samana qaçılsın?
Meyxanada votqa vurarıq, kam alırıq biz,
Qafqazlılarıq, məst olarıq, nam alırıq biz.

Avropalı öz millətin ihya edir, etsin,
Şənü şərəfi-qövmünü ihya edir, etsin,
İnsanlığ adın dəhrdə ibqə edir, etsin,
Qəflətdə yatıb, ad batırıb, nam alırıq biz,
Başa yumuruq zolladıq, kam alırıq biz.

TÖHMƏT EDİR QƏZETÇİLƏR, -- MƏŞƏRİ-NASI BİR BELƏ

Töhmət edir qəzetçilər, -- məşəri-nası bir belə....
Özlərinin inan ki, yox fəhmü zəkası bir belə....

Mən kimi aqıl olsalar şügl edələr oğurluğu, --
Zəhməti, rənci bir belə!.. Zövqü səfası bir belə....

Cümlə maarif əhlinin haləti göz önündədir,--
Vəchi-məaşı bir belə!.... Dərdü, bəlası bir belə....

Madəri-elmə söylənir Məryəmə söylənən tühəm,
Elmin anası bir belə!.... Cəhlin atası bir belə....

Mən dəliyəmmi oğlumu məktəbə, dərsə sövq edəm?
Dərsin əzası bir belə!.... Xəlqin ədası bir belə....

**"TAZƏ HƏYAT" QƏZETİNDƏ
"MƏHƏMMƏDZADƏ" İMZALI
"SƏN DEYƏN OLDU, MƏN DEYƏN"
NƏQƏRATLI ŞERƏ CAVAB**

Lovğalaşib, a görməmiş, çox da belə fırladama!
Tərbiyəsiz uşaq kimi boş-boşuna hırıldama!
Baş-qulağın düzəlməyib, çox da basıb-guruldama!
Dinmə, danışma, yat balam, sən deyən olmayıb hələ!

Müntəzəm olmamış əməl, rəvnəqi-kar olurmu ya?
Sübh tulu etməmiş vaxtı-nahar olurmu ya?
Bir gül açılmaq ilə də fəsli-bahar olurmu ya?
Dinmə, danışma, yat balam, sən deyən olmayıb hələ!

Qətl elədiz Ətabəki, mən ki, bu əmri danmıram.
Var yenə min Ətabəkiz, yoxsa əməlli qanmıram?
Köhnə qapı bu tezliyə təzələşə inanmıram....
Dinmə, danışma, yat balam, sən deyən olmayıb hələ!

Girəm Ətabək öldü də, topü tufənginiz hanı?
Bəhri-əmiq hərbdə kəştiyi-cənginiz hanı?
Əski hamamdır, əski tas, bəs yeni rənginiz hanı?
Dinmə, danışma, yat balam, sən deyən olmayıb hələ!

Söylə mənə: vəzarəti-milliyyəniz düzəldimi?
Ya uzun əl, uzun papaq qıssalaşib güdəldimi?
Ölkənizə şəməndəfer yol tapa bildi, gəldimi?
Dinmə, danışma, yat balam, sən deyən olmayıb hələ!

Dari-şəfayi-Tehranın get elə bir səyahətin,
Mirzə Əbülhəsən xanın gör rəvişi-təbabətin,
Tən yarı böldü zəhr ilə yeksər əcəm cəmətin....

Dinmə, danışma, yat balam, sən deyən olmayıb hələ!

Mülki-İraqı adbaad saysam əgər kəlal olur,
Tul tapar kəlamımız, qareə həm mələl olur,
İşbu səbəblə şerimiz müxtəsər ərzi-hal olur,
Dinmə, danışma, yat balam, sən deyən olmayıb hələ!
Arxa su dolmayıb hələ!
Köhnə idarəniz durar,
Rəngi də solmayıb hələ!

TÜRK ŞAİRLƏRİNİN SİRRİ AMƏDİ FÜZULİNİN BƏZİ QƏZƏLLƏRİNƏ NƏZİRƏ-TƏMƏSXÜRANƏ

Təhsili-ülum etmə ki, elm afəti-candır,
Həm əqlə ziyandır;
Elm afəti-can olduğu məşhuri-cahandır,
Mərufi-zamandır;
Pəndi-pədərənəm eşit, ey sadə cavanım,
Yaxma qəmə canım!
Xoş ol kəsə kim, vel dolanıb, dağda çobandır,
Asudə hamandır.
Elm içrə xəta olduğun ondan bilirəm kim,
Bilsə nola hər kim,
Elmə gəzənin küfrü zəbanlarda bəyandır,
Təkfirə nişandır.
Məktəb sənə xoş gəlməsin, ol cayi-xətərnək,
Girmə ona çalak;
Məktəb dediyin qeydi-dilü bəndi-zəbandır,
Qarətgəri-candır.
Çənil nədir? Ol qəlbi qara hoqqeyi-dilxun,
Olma ona məftun!
Ağ günlərini etmə qara, allah amandır,
Bu rəng yamandır.
Dəftər nədir? Ol hərzələrin həmdəmi-razi,
Covfı dolu yazı,
Şairləri naqqal edib, avara qoyandır,
Bu mətləb əyandır.

Ol başı kəsilmiş qələmin tutma belindən,
Xovf eylə dilindən;
Axırda çalar canını, bir əfi ilandır,
Əfisə çalandır.
Kağız sənə ağ göstərir öz sineyi-safın,
Guş eyləmə lafın;
Çox tez qaralar qəlbi, mürəbbisi yamandır,
Bir xırdaca yan dur.
Ol zahiri sürxün ürəyi qara qarandaş,
Mirzələrə yoldaş,
Qəlbində xəfi sirrini bildikcə yazandır,
Əyyari-zamandır.
Derlər oxumuşlar: oxumaq yaxşıdır, əmma,
Var bunda müəmma....
Yaxşı nəzər etdikcə sərəncamı yamandır;
Hər addımı qandır;
Lağlağı, amandır,
Qızdırmalı, yan dur,
Sırtıq, Mozalan, dur!

Hop-hop dilə düşdü,
İş müşkülə düşdü,
Çünki belə düşdü,
İndi balabandır.

UÇİTELLƏR

Tövqif edilmişdi mağıl Gəncə siyezdi,
Olmuşduq əcəb biz dəxi rahət, učitellər!

Düşdü tovuğu turşuya bədbəxt "Nicat"ın,
Əyləşmədi bir ləhzə fərağət učitellər!

Divan-dərəni bəndə çəkib aldı dübarə,
Bu bidət olan əmrə icazət, učitellər!

İndi Bakıda başlanacaq, oldu bu iclas,

Olduq yenə ol məclisə dəvət, učitellər!

Qoymur bu qapanmış bizi dünyada beş-on gün
Adətcə çəkib kef, edək işrət, učitellər!

Bilməm bu siyezdin nədir axır bizə xeyri -
Hər ildə çəkək bunca əziyyət, učitellər?!

Daim bu təşəbüslər olur həqqüləməlsiz,
Millət pulu yox ta alaq ücrət, učitellər!

Lazım gətirir xərc edək ancaq cibimizdən,
Həm xərc ola mayeyi-zəhmət, učitellər!

Boylə əmələ aqıl olan mürtəkib olmaz,
Layiqmi cibişdana xəyanət, učitellər?!

Yəni nə deməkdir bu ki, sən pulunu xərc et,
Ta elm oxuyub dərs ala millət, učitellər?!

Millətdən ötür ağlayan axırda olur kor, --
Məzmunlu məsəldir bu ibarət, učitellər!

Bildir də nə zəhmətlə bu iclasa yığışdıq,
Etdik nə qədər boş yerə söhbət, učitellər!

Lağ-lağ danışıldı ki, nədir şiə və sünni,
Lazım ki, bir olsun bu şəriət, učitellər!

Derdiz ki, gərəkdir açıla məktəbi-nisvan,
Bir yanda dəxi məktəbi-sənət, učitellər!

Bu hərzəvü hədyanlara kimlər qulaq asdı,
Kim verdi bu axmaq sözə qiymət, učitellər?!

Baş tutdumu beytülmalınız, söylə, sən allah?!
Çəkdiz, mən ölüm, hiç xəcalət, učitellər?!

İslamın ölüb yoxsa sanırdız vükəlası?
Xudsər eləyirdiz də vəkalət, učitellər?!

Bir millətə kim, siz olasız hadiyü hami,
Batsın yerə, ya rəb, belə millət, učitellər!

Sidqi bu ki, bu barədə rəyimdir əlavə --
Sizlə edə bilməm də şərəkət, učitellər!

Fikrim budur ancaq olam öz keyfimə məşğul
Bu guşeyi-gülzardə xəlvət, učitellər!

"Mey şişədə, cam əldə, ağır nəşə başımda"
Bu şerin edəm virdini adət, učitellər!

UŞAQDIR

Ay başı daşdı kişi! Dinmə, uşaqdır uşağım!
Nə ədəb vaxtıdı, qoy söysün, ufaqdır uşağım!

Keyfinə dəymə, söylə ya sənə, ya qardaşına,
Atavun goru üçün, boşda bu tifli başına!
İndicə-indicə ancaq yetir on bir yaşına,
Əqli kəsmir, hələ bir körpə uşaqdır uşağım!
Nə ədəb vaxtıdı, qoy söysün, ufaqdır uşağım!

Bir söyüşdən ötəri etmə əziyyət balama,
Göyərüb coşma, utan, qonşuları yığma dama,
Sənə söydükləri getsin başı batmış atama,
Qışqırıb bağrını da yarma, uşaqdır uşağım!
Nə ədəb vaxtıdı, qoy söysün, ufaqdır uşağım!

Ax, nə yaxşı kişidir qonşumuz Ağcanın əri,--
Oğlu söydükcə fərəhdən açılır balü pəri;
Yoxsa, ay hərzə kişi, bir quru sözdən ötəri
Darıxırsan, deməyirsən ki, uşaqdır uşağım!?
Nə ədəb vaxtıdı, qoy söysün, ufaqdır uşağım!

Kişi, az söylə mənə bir dəxi məktəb sözünü!
Yəni məktəblə uşaq kamil edərmiş özünü?

Bir söyüşdən yana az danla bu tiflin üzünü!
Sözü ləzzətli, şirin dilli uşaqdır uşağım!
Nə ədəb vaxtıdı, qoy söysün, ufaqdır uşağım!

Deyilik erməni, zayə edək övladımızı,
Oxudaq gözləri açılmamış əhfidimizi,
Görmüşəm elm oxumuş heyvərə damadımızı,
Qoymaram məktəbə, bir qabil uşaqdır uşağım!
Nə ədəb vaxtıdı, qoy söysün, ufaqdır uşağım!

UŞAQLARA

Ey millətin ümmidi, dilü canı, uşaqlar!
Validlərinin sevgili cananı, uşaqlar!

Mədrləriniz etdi sizə mehrü məhəbbət,
Ağuşi-şəfəqqətdə sizi bəslədi rahat,
Validləriniz xərcinizə etdi kəfalət,
Əlminnətü-lillah, sizə yar oldu səadət,
Olduz hərəniz bir evin oğlanı, uşaqlar!
Asudə gəzin indi bu dünyanı, uşaqlar!

Siz sərv kimi sərkəş olub boylə boy atdız,
İllik beçə tək banlayaraq xalqı oyatdız,
Şad oldu pədə, mədəriniz -- bu boya çatdız,
Bəsdir sizə gəhvareyi-naz içrə ki, yatdız,
İndi buraxın balışı, yorğanı, uşaqlar!
Həm tərək eləyin xaneyi-viranı, uşaqlar!

Vəqt oldu çıxıb küçədə cövlan edəsiz siz,
Hərcayi gəzib, hər yeri seyran edəsiz siz,
Cəngü cədlü qarətü talan edəsiz siz,
Hər cildə girib aləmi viran edəsiz siz,
Gündə atasız bir neçə patranı, uşaqlar!
Ta öyrənəsiniz şiveyi-dəvanı, uşaqlar!

Vəqt oldu həvəs etməyəsiz məktəbə, dərsə,

Təlim alasız hər nə ki, aləmdə betərsə,
Xeyri buraxıb əxz edəsiz hər nə zərərsə,
Mail olasız hər işə kim, fitnəsə, şərsə,
Adət qılasız hərzəvü hədyanı, uşaqlar!
Siz neyləyəsiz məktəbi, mollaı, uşaqlar!

Vəqt oldu vurab yıxmağa müştəq olasız siz,
Evdə gərək əvvəlcə ki, qoççaq olasız siz,
Həm validə, həm validəyə ağ olasız siz,
Dincəlməyələr ta nə qədər sağ olasız siz,
Hər gün döyəsiz mədəri-nalanı, uşaqlar!
Ta uf deməyə qalmaya imkanı, uşaqlar!

Hər istədiyın olmasa hasil pədənindən,--
Vur, yıx, cala ta qorxuya düşsün zərərindən,
Söy ağzına cürətlə, çəkinmə hünərindən,
Biçarə xilas olmaq üçün şurü şərindən,
Çıxsın canı, satsın qabı, qazanı, uşaqlar!
Neylər dəxi ol sərvətü samanı, uşaqlar!

Bəsdır ki, oğul sahibi düşkün pədən oldu,
Xeyr oldu əcəb aqibəti, bəxtəvər oldü,
Göz nuru hesab eylədiyi dərdi-sər oldu,
Zəhmətlə əmək verdiyi cümlə hədəv oldu;
Nə ölmədi, ta kim, qutara canı, uşaqlar!
Nə tapmadı öz dərдинə dərmanı, uşaqlar!

BƏHRİ-TƏVİL

UZUN DƏRYA

Ələman, sərkəş olub, gündə bir əhvalə düşən dövri-qəzanın bu dilazar,
cəfakar, müxalif əməlindən ki, yaxıb aləəmi narə, qoyub avarə, xüsusən
məni-biçarə ki, həmvarə yanıb ney kimi odlarə, belə cuşü xüruş eyləyirəm,
sankı səmavarə dönən qəlbimə minlərcə şərərə vurulub, əşki-tərim cari olur
kaseyi-çəşmimdən, aman, bari-xudaya, bu nə suziş ki, düşüb cismi-nəzarə,
dili-zarə, kim edər dərdimə çarə ki, gəlib ərsəyə tazə oxumuş bir neçə parə

ürəfavü üdəbələr ki, qoyub büdətə elm adını tərğib və təhris eləyirlər bizi ol əmri-şəniə, yenə bunlar nə desə eyb eləməz, çünki gedib elm oxuyub, kursu tamam eyləyib, az-çox nə ola kəsib-məratib də ediblər; a kişi, təngə gətirdi məni, vallahı bu naqqal şüəralər, hədələndən-pədələndən, nə bilimboymadələndən, necə sərsəm danışirlar, nə iş olsa qarışirlar, necə eyb axtarışirlar, necə gör yoldan azırlar, nə görürlərsə yazırlar, necə hörmətli "qərib" olsa da fəvren tanışirlar; qulağım batdı, nə çox-çox danışirlar, bu nə məktəb, nəməkatib, nə məratib, bizə bunlar nə münasib, əcəba, cəddlə əcdadımızın irsi olub bizlərə miras-həqiqi qalan adətü-ələmat ilə malımızı, halımızı, cümlə bu əfalımızı şerlə təğyir və təbdil eləmək fikri-şəniində olub, bizləri hər bidətə iğfal ilə iysal eləyirlər ki, apar oğlunu ver uşqola mollasına, əyləş balavın yasına, bax bircə sən allah,buların verdiyi fitvasına: yəni öz əlinlə elə
övladını bir rus, səd əfsus ki, bir pak və pakizə müsəlman balası, xarici övladı kimi şapqa qoyub, iştə-miştə oxuyub, axırı bir doktor olub milləti-islamda dərde düşənə aptekanın nisfı çaxır, nisfı su əczalarını çarə bilib mömüni-dindarın edə qarnını murdar vəhalonki gözü sürməli, saqqalı hənalı, əli təsbihli, allah qulu, peyğəmbərimiz ümməti, könlündə tərəhhüm kök atıb rişə salan bir kəsə əsla, əbədə bircə xəyanət eləmək bilməyib, ömründə xərid ilə fəruşi düz olub, mişk əvəzi müştəriyə rübb-bəyan verməyən, ol həzrəti-haculhərəmeyni gözəl əttar dükanında ki, hərgiz də siçan həndəvərindən ötüşüb fəzlə sala bilmədiyi ağzı qapaqsız qutularda ki, on ildən bəri saxlanmaq ilə ətri də, təsiri də artmaqda olub naxoşu hər dərdu mərəzdən qurtarıb, qüssədən azad eləyən rişeyi-xətmi, küli-balunə, sənai-mərməki, ya həbbi-səlatin, zəgərəg, behməni-piç ilə həlilə və bəlilə qala, ey vay! ... alan olmaya əzvay, gedə qış, gələ həm yay, ötə il, dolana ay, sata bilməyə mummyay, iş oldu bu da hayhay!

BƏHRİ-TƏVİL

UZUN DƏRYA

I

Ey fələk, zülmün əyandır, bu necə dövri-zamandır ki, işim ahü-fəğandır, məni yandırma amandır, gözümün əşqi rəvandır, ürəyim dopdolu qandır,

hamı qəmdən bu yamandır ki, neçə əhli-qələmlər, buraxıb canıma qəmlər,
qarışıb dərd-bəhəmlər, ürəyim indi vərəmlər, qəzetə, jurnala bu küfri-
şiyəmlər necə cürətlə rəqəmlər yazıb islamə sitəmlər eləyirlər ki, gərək
aləmi-islamda, hər ölkədə, hər şəhərdə, dinarü-dirəmlər saçılıb, məktəbi-
nisvan açılıb, qız balalar məktəbə hazır olalar, elmdə mahir olalar, fəzldə
bahir olalar, başdan-ayağa
geyələr don, gedələr məktəbə on-on, dutalar şiveyi-bidət, oxuyub nəhvlə
hikmət, alalar dərsi-təbabət, bilələr cümlə kitabət, edələr yazmağa adət, itə
ismət, bata iffət, aman, ey vah! Ay allah, bu qövm oldu nə gümrah, bu nə
şiveyi-ikrah! Bu nə zümreyi-bədxah! Salıb aləmə pərxaş, bular lal ola, ey
kaş, düşə başlarına daş! Xüdaya, bu nə güftar, nə rəftar, nə murdar, nə biar,
fənakarə bizi sövq eləmək fikrinə amadə olublar! Qıza lazımdır əgər bilmək:
o da ev işi, paltar tikişi, köhnə yumaq, yun daramaq, don yamamaq, səhnü-
səranı süpürüb, kasanı qabı üfurüb, küftə, kələm dolması, mət halvası, ət
bozbaşı, ya lobyalı aş, bir dəxi təndir lavaşı eyləməyindəndir ibarət ki, əgər
bunları da bilməsə eyb eyləməz, ancaq qıza ən lazıməli bir, iki, üç məsələni
bilməyidir, bilsə olur əmrə kifayət, biri oldur ki, gəlin getdiyi evdə bacarıb,
qaynataya, qaynanaya çımxıra bilsin ki, ona söz deməyə etməyə bir kimsə də
cürət, biri də qaynı ilə sahibi mabeyninə bir hadisəyi-təfriqədir kim, ona dair
edə hiylət ki, beş-üç gündə çox ildən qazanılmış bu qədər mehrü-məhəbbət,
ola təbdili-ədavət, biri həm axırı ən ümdəsi damdabacanın, həm xoxunun,
xortdanın adlarını bilməkdə gərək səy edə övrət, nə qədər
faidəsi var bu işin gər ola diqqət ki, əgər ağlaya, yainki dəcəllik edə bir tiftl,
nəhayət, anası söyləsə bu adları filfövr edər övladını
rahət və qalar əqli səlamət, başı çəkməz də məlamət....

Budur aləmi-nisvan!
Budur hali-müsəlman!
Gərəkdir edə məhdud
Öz övladını insan!

Sən, əmma, hələ qanma!
Inanmırsan inanma!
Fərəhlən əməlindən!
Utanmırsan, utanma!

Ey əzizim, xələfım, mayeyi-izzü şərəfım, ruhi-rəvan, munisi-can, tabü təvan, tazə cəvanım ki, on ildən bəridir ömri-giranmayəmi, yalqız demirəm dinimi, imanını, insafımı, vicdanımı, irfanımı, həm canımı da, cümlə qonum-qonşu deyil, el də bilir ki, sənə vəqf eləyib, şamü səhər, hər nə qədər rəncü kədər, xeyrü zərər, fitnəvü şər səndən ötər dövrü-qədərdən yetişibdirsə mənə, canıma minnətlə qəbul etmişəm, ancaq atalıq həqqimin ifası üçün, mehrü məhəbbətlə, nə izzətlə, nə halətlə sənə tərbiyə, təlim edərək, sərv-qədin bəsləmişəm, canü dilimdən səni çox istəmişəm, bir para sırf axmaq olub öz gözünün nura olan sevgili övladını tədrislə təzyi və təzyiq eləyən cahilü gümrəh atalar tək səni zindani-mədarisdə müqəyyəd eləyib, elmü maarif deyilən boş, əbəs, insana cəfəng işlər ilə fikrini, həm əqlini, vicdanını məhdud qılıb ruhunu incitməmişəm, zəhmətinə itməmişəm, küçədə, bazarda öz qəsdinə iqlam edərək, hər günü bayram edərək, günləri axşam edərək, xoşladığın tək dolanıb, gəzməyinə razı olub, mən səni bir sənətə də qoymamışam, hər gecə hər yerdə qonaq qalmağını, zövqü səfa almağını, zurna, qaval çalmağını xoşlamışam, öz başına boşlamışam, həmd xudayə ki, olubsan belə qüvvətli, məhabətli, şücaətli cəvan, şiri-jəyan, bəbri-bəyan; vəqt o zamandır dəxi bundan belə bir ad çıxarıb, iş bacarıb, ilxı qovub, mal aparıb, dəhrə qiyamət qoparıb, yolları məsdud eləyib, aləmi məhdud eləyib, hasili-məqsud eləyib, sən məni xoşnud eləyib adəti-quldur olasan, yol vurasan, el qırasan, gərçi qaçaqlıqda tutulmaq da var, əmma, onu fikr eyləmə əsla ki, dutulsan, ələ düşsən də tərəhhümlüdür ərbabi-hökümət, sənə eylər hamı hörmət, olasan həbsdə rahat, çörəyin gərm, suyun saf, yerin künci-fərağət, sənə bir kimsədə cürət olamaz etsin əziyyət, nola bir gün düşə fürsət qaçasan qurtarasan həbsdən; əlbət ki, əgər qaçmağa da olmaya imkan, işini qət edə divan, olasan əhli-pasilyan, nə qəmin var, sənə qurban ki, o yerlərdə nə çoxdur sən özün xoşladığın Sonya kimi qünçə-dəhən, sim-bədən, rəşki-çəmən, zülfü səmən, gözləri ahuyi-xütən, göpgözlə, ağappaq, o ismətli, vəcahətli, səbahətli, məlahətli madamlar, birin əlbəttə alarsan, desə rus ol, nə çətin şeydir, olarsan, dəxi bir xaç da salarsan, bu əməldən ucalarsan....

İvan namın alarsan,
Amilyanov olarsan,
Nə qədər olsa da ömrün
O yerlərdə qalarsan.

VƏQTA Kİ, ƏSƏR NƏSİMİ-ZÜLMƏT

Vəqta ki, əsər nəsimi-zülmət,
Təsir bağışlayar cəhalət,
Dünyadan ədəm olur bu millət,
Hərçənd bacarmaram nəbüvvət,
Amma belə göstərir zəmanə:
Bixar qalır güli-fərasət,
Ey seyrə çıxan o gülüstanə,
Onda oxu bir duayi-rəhmət,
İndi məni kafiranə yad et!

Vəqta ki, həna satan tapılmaz,
Saqqallar olur ya ağ, ya qarə,
Baş qırmağa hiç kimsə qalmaz,
Toxmi-keçələ edərlər çarə,
Nə nurə, nə püştmalü-dəllak,
Nə zəli, nə neştəri-həcamət,
Pəh-pəh nə zaman, nə aləmi-pak!
Nə lən, nə küfr, nə ləcacət.
Onda məni aqılanə yad et!

Vəqta ki, cahanda ləfzi-kafər
Bir-bir pozular hamı lüğətdən;
Nə mollarüma, nə Mirzə Qənbər,
Yox rəncü-mələl bir cəhətdən;
İnsanlar olur çu cismi-vahid,
Aləm dəxi bir vətən ki, cənnət.
Nə şirk, nə mevminü, nə mülhid.
Əsrarını bildirər təbiət;
Onda məni yanə-yanə yad et!

VAİZ, QƏLƏM ƏHLİN YENƏ TƏHQİR ELƏYİRSƏN

Vaiz, qələm əhlin yenə təhqir eləyirsən!
Ey əbri-siyəh, nuri nə təstir eləyirsən!

El cümlə dönüb olsa da kafir işin olmaz,
Təzvirini kim ki, duya təkfir eləyirsən!

Lən eyləyərək qasibə məxluqu soyursan,
Fani deyərək aləmi təmir eləyirsən!

Gördüm yuxuda bağı-behişt içrə gəzirsən,
İnsaf!.... Bunu sən necə təbir eləyirsən?

Tərk eylə riyani ki, riyə şirki-xəfidir,
İşbu sözü kəndin belə təqrir eləyirsən.

Mən məkrini hiss etməyə meyl etmədim əsla,
Kəndin dili-həssasımə təsir eləyirsən!

Bizdən gözünü yığ ki, sənə aldanan olmaz,
Get onları xam tovla ki, təzvir eləyirsən!

VAY, VAY! NƏ YAMAN MÜŞKÜLƏ DÜŞDÜ İŞİM, ALLAH!

Vay, vay! Nə yaman müşkülə düşdü işim, allah!
Fəryadıma yet kim, yanıram atəşə, billah!

İslamə xələl qatmadadır bir neçə bədxah,
İstərlər ola bəndələrin tağı və gümrah,
Etdim nə yaman əsrə təsadüf, aman, ey vah!
Lahövlə vəla qüvvətə illa və billah!

Məktəblər açıb eyləyin ehsanı, -- deyirlər,
Məktəbdə qoyun ustulu, daskanı, -- deyirlər,
Pərpuç eləyin çubü fələqqanı, -- deyirlər,
Dişrə çıxarın həzrəti-mollanı, -- deyirlər,
Molla qovula, yəni müəllim gələ, vah-vah!
Lahövlə vəla qüvvətə illa və billah!

Mən anlamıram kim, nola mənayi-müəllim?
Qırx-əlli manat pul ala hər ay müəllim?

Bir tazə üsulə ola ifayi-müəllim?
Pulları ala, söyləyə-oxqay-müəllim?
Molla ona həsrətlə çəkə küçədə ah ... ah!....
Lahövlə vəla qüvvətə illa və billah!

Bir ildi, bir az cox da olur, yoxdu damağım,
Nə çatmır əlim bir işə, nə getmir ayağım,
Hərdən yeni bir söz danışır oğlan-uşağım,
Taqqıldayır, allah da şahiddi, qulağım,
Port-Artur, hürriyyət, Mancuriya, qah-qah!....
Lahövlə vəla qüvvətə illa və billah!

And olsun ötən günlərə, divanə olublar!
İslamə də, imanə də biganə olublar!
Billahi başım çıxmayır aya nə olublar!?
Hürriyyətə-mürriyyətə məstanə olublar....
Bah-bah!.... Yenə bah-bah!.... Yenə bah-bah!.... Yenə bah-bah!....
Lahövlə vəla qüvvətə illa və billah!

Ax, ay keçən illər, nola bir də dolaneydiz,
Tazə yenə beş yüz il olunca dayaneydiz,
Elmi, ədəbi, fəzli, kəmalatı daneydiz,
Ey bildir, inşil, nola odlara yaneydiz!
Ta eyləmiyeydiz də bu qafilləri agah!
Lahövlə vəla qüvvətə illa və billah!

Bilməm nə işim vardı, başım harda qızıışdı,
Elm ilə belə düşmən olan qövm barışdı,
Təcidi vəfa birlə maariflə sarışdı,
Rahət yata bilməm, mənə qəm muri darışdı.
Etməkmi olar bir də bu uymuşları ikrah?
Lahövlə vəla qüvvətə illa və billah!